

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs : 600 F per jaar

Postcheckrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie : Prof. Mr. Ridder René VICTOR, Justitiestraat 21, Antwerpen

De niettegenstelbaarheid van de verweermiddelen en de goede trouw van de derde-houder bij de verkrijging van de wisselbrief⁽¹⁾

De grondslag van de niettegenstelbaarheid der verweermiddelen en de noodzaak van de goede trouw.

De verbintenis van de betrokkene van een wisselbrief t.o.v. de derde-houder is : een abstracte ⁽¹⁾ verbintenis. Dit betekent volgens J. Ronse « Van uit het standpunt van de schuldenaar die zich door het waardepapier verbindt, wordt diens verbintenis als abstract aangemerkt d.w.z. losgemaakt, geabstraheerd, van de verhouding op grond waarvan het papier werd uitgegeven zoals een koop, een lening, een kredietopening, of welkdanige andere rechtshandeling die de rechtsgrond of de oorzaak uitmaakte van de schuld met het oog op wier betaling de titel aan de schuldeiser is gegeven ». In de verhoudingen tussen derde-houder en schuldenaar betekent het dat de verbintenis van de schuldenaar t.o.v. de derde-houder geabstraheerd is van de « onderliggende verhouding » d.w.z. de verbintenis van de schuldenaar t.o.v. de trekker, waarvoor de wissel werd getrokken ⁽²⁾. De schuldenaar zal aan de derde-houder geen verweermiddelen mogen tegenstellen, gegrond op zijn persoonlijke verhoudingen tot de trekker. Dit is het principe van de niettegenstelbaarheid der verweermiddelen, uitgedrukt in art. 17 E.W.W. : « Zij, die uit hoofde van de wisselbrief worden aangesproken, kunnen de verweermiddelen, gegrond op hun persoonlijke verhoudingen tot de trekker of tot vroegere houders niet aan de houder tegenwerpen tenzij deze bij de verkrijging van de wisselbrief desbewust ten nadele van de schuldenaar heeft gehandeld ».

Deze regel wordt ingegeven door de noden van de praktijk. De schuldeiser moet kunnen vertrouwen op de bevoegdheid van trekker of voorman om de wissel te vervreemden en daarenboven op de inhoud van de titel. Hij zal betaling eisen van de schuldenaar overeenkomstig de titel ⁽³⁾.

Vanzelfsprekend blijven dus tegenstelbaar alle absolute verweermiddelen zoals : onbekwaamheid van de

wisselschuldenaar of de zichtbare gebreken van de titel.

De grondslag van de niettegenstelbaarheid der verweermiddelen werd dus gezocht in de noodzaak het *rechtmatig vertrouwen van de derde-houder te beschermen*. Deze leer werd o.m. verdedigd door de Zwitserse jurist Simonius, die voor het eerst de vertrouwensleer (das Vertrauensprinzip, le principe de la confiance) uitwerkte.

Dit vertrouwen van de derde-houder moet echter slechts beschermd worden, voor zover het *rechtmatig* is.

Onrechtmatig zal het vertrouwen zijn indien de derde-houder bij het verkrijgen van de wissel desbewust ten nadele van de schuldenaar handelt (art. 17 in fine). Daarom verdedigt Heenen ⁽⁴⁾ de overigens betwistbare stelling : « ... dat de derde-houder het kwasi-delikt waaraan deze zich schuldig maakt bij het verkrijgen van de wissel het verlies meebrengt van het voordeel der niettegenstelbaarheid der verweermiddelen die slechts het rechtmatig vertrouwen van de derde-houder beschermt. »

De bescherming van het vertrouwen van de derde-houder veronderstelt dus zijn goede trouw.

Dit begrip *goede trouw* — dat overigens niet in de wet staat — moet evenwel duidelijk omschreven worden. De formule « bewust ten nadele van de schuldenaar handelen » is te dubbezzinnig om een oplossing aan dit probleem te geven. Eerst onderzoeken wij even de historische wording van de tekst.

I. Historische wording van de huidige tekst.

Par. 1 — De vroegere Belgische wisselwet eiste dat de derde-houder om het voordeel van de niettegenstelbaarheid der verweermiddelen te genieten, zou zijn : « ernstig en te goeder trouw ». Hij verloor dit voordeel als hij « te kwader trouw » is.

Over deze begrippen heerste evenwel geen eensgezindheid. Twee fundamentele theorieën over de kwade trouw stonden tegenover elkaar.

1) De wetenschapstheorie of de kennistheorie :

De derde-houder is te kwader trouw zodra hij de verweermiddelen kent die de schuldenaar aan de trekker kan tegenstellen.

(Art. 10 en Art. 17 E.W.W.).

Dit artikel is een seminariewerk geschreven onder leiding van Prof. J. Ronse in het kader van de seminaries van verbintenisrecht, gegeven aan de Katholieke Universiteit te Leuven. Bij onderzoek van rechtsleer en rechtspraak werd de stof bijgehouden tot 31 maart 1966.

Als rechtvaardiging van deze theorie, zei men: de wisselbrief is een abstracte verbintenis. De houder kan niet weten welke de omstandigheden zijn waarin deze wissel werd geschapen of geëndosseerd. Omwille van deze onwetendheid mag hij een beroep doen op de niettegenstelbaarheid der verweermiddelen. Zodra hij deze omstandigheden kent (en dus bijv. de verweermiddelen die aan een vorige houder kunnen tegengesteld worden), is hij te kwader trouw. Kritiek daarop werd uitgeoefend, o.m. door Fontaine ⁽⁶⁾, omdat deze theorie het beginsel zelf van de abstracte aard van de wisselbrief in het gedrang brengt. Immers, het ligt in de aard zelf van de wisselbrief dat het endosseren van de wissel voor de schuldenaar het verlies betekent van het recht om de verweermiddelen, gegrond op zijn persoonlijke betrekkingen met de trekker, tegen te stellen.

Het louter kennen van deze toestand, is nog geen kwa-de trouw.

2) Daarom eiste een andere groep rechtsgeleerden meer nl. *bedrieglijk overleg* tussen trekker en houder om aan de schuldenaar de mogelijkheid te ontnemen een ge-grond verweermiddel tegen te stellen. De houder mag op de niettegenstelbaarheid der verweermiddelen geen be-roep meer doen — en zal dus te kwader trouw zijn — indien hij medeplichtig is aan bedrog (bedrieglijk over-leg, entente frauduleuse, Arglistig Zusammenwirken) zo-dat hij de betaling van de wissel kan bekomen, wat zonder dit bedrog onmogelijk zou zijn geweest.

Een hierbij aansluitende theorie is die van de *betaling van de waarde*. Deze theorie, verdedigd door Thaller ⁽⁶⁾, houdt in dat de houder de wissel slechts te goeder trouw heeft verkregen, indien hij er de waarde van heeft gege-ven. Anders is er waarschijnlijk bedrog.

Fontaine ⁽⁷⁾ laat hierbij opmerken dat dit slechts een mekanisch middeltje is — overigens dikwijls ondoelma-tig — om bedrog vast te stellen.

Par. 2 — Deze theoriën werden allebei verworpen door de eenvormige wisselwet van de conferentie van Genève, ingevoerd in België in 1953 en daarna gecoör-dinneerd in 1955. De tekst van art. 17 E.W.W. zegt dat de derde houder het voordeel van de niettegenstelbaar-heid der verweermiddelen geniet, « tenzij hij bij de ver-krijging van de wisselbrief desbewust ten nadele van de schuldenaar heeft gehandeld ». Deze tekst werd op de Genève-conferentie na zeer lange onderhandelingen aan-genomen en blijkt een compromisoplossing te zijn ⁽⁸⁾.

De tekst van het ontwerp opgesteld gedurende de conferentie van Den Haag in 1910 en 1912 luidde: « à moins que la transmission n'ait eu lieu à la suite d'une entente frauduleuse ».

Deze opvatting is dus geïnspireerd door de bedrog-theorie. Deze formule werd te eng geacht door de deskun-digen van de Volkenbond belast met het herwerken van dit ontwerp. De nieuwe tekst luidde: « à moins que le porteur, n'ait acquis la lettre de change de mauvaise foi ». Deze formule werd op de conferentie te breed bevonden en vervangen door de huidige tekst van art. 17 die een compromis is tussen de twee extreme theoriën.

Het is nu de taak van de rechtsleer deze formule met behulp van de rechtspraak te verduidelijken.

II. Synthese van de rechtsleer over art. 17 in fine

Vooraleer het probleem werkelijk aan te snijden, weze opgemerkt dat het begrip « goede trouw » nog elders voorkomt in de E.W.W. o.m. in art. 10, art. 16-2° lid, art. 40. Wij stellen daarbij vast dat art. 10, dat verder behandeld wordt, de kwade trouw uitbreidt tot de grove fout.

Verschillende auteurs betreuren dit gebrek aan uni-

formiteit ⁽⁹⁾ en de meerderheid van de rechtsleer ⁽¹⁰⁾ is van mening dat art. 10 slechts een konkrete toepassing is van art. 17. Daarom willen sommigen art. 17 op dezelfde voet stellen als art. 10. Ik zal deze opvattingen verder be-spreken, wanneer de mogelijke oplossingen zullen onder-zocht worden.

Voorlopig beperk ik mij tot een overzicht van de dok-trine die art. 17 in fine als dusdanig commentarieert, al is er verre van eensgezindheid dienaangaande.

1. Al betreuren sommigen het, toch is de rechtsleer eensgezind om vast te stellen dat de tekst van art. 17 *groeve fout niet voldoende* acht om aan derde-houders het voordeel van de niettegenstelbaarheid der verweer-middelen te ontnemen.

Aldus b.v. Carry ⁽¹²⁾ — Lescot ⁽¹³⁾, Heenen ⁽¹⁴⁾, Van Ryn ⁽¹⁵⁾.

2. De voorbereidende werken van de Genève-conferen-tie, laten duidelijk tot uiting komen dat de regeling van art. 17 een compromis is tussen de kennis-theorie en de bedrogtheorie. Men eist dus meer dan de kennis van de verweermiddelen nl. het *bewustzijn een nadeel te hebben berokkend* aan de schuldenaar.

Volgens Hermann-Davsky - ⁽¹⁶⁾ :

« C'est la connaissance active (...). Ce terme signifie autre chose que la seule connaissance des exceptions (...). C'est la connaissance du dommage menaçant le débiteur qui constitue pour celui-ci l'exceptio doli. »

3. Daarentegen moet bewustzijn schade te berokkenen (conscience du préjudice) niet verward worden met be-doeling *te schaden* (intention de nuire). Dit zou een terugkeer betekenen naar de bedrogtheorie.

4. Waarin bestaat bewustzijn schade te berokkenen ?

De houder heeft minstens de *verweermiddelen gekend*.

Het is nochtans niet ondenkbaar dat hij de wissel zou verkrijgen, zonder *precies* te weten welke verweermidde-len de schuldenaar kan tegenstellen, maar wetend dat de trekker of een voorman de wissel cedeert met de bedoe-ling om de schuldenaar te schaden door hem de moge-lijkheid te ontnemen de verweermiddelen tegen te stel-len — ⁽¹⁸⁾ a fortiori indien er bedrieglijk overleg is ⁽¹⁹⁾ — Frédéricq ⁽²⁰⁾ laat daarbij opmerken dat het gemeen recht elk recht zou ontnemen aan de houder die de wis-sel heeft verkregen na bedrieglijke collusie met een voor-man, en, dank zij dit bedrog, er de betaling van tracht te bekomen.

Immers de houder vraagt dan door de betaling « le bénéfice d'un arrangement vicié par un mobile fraudu-leux ». Hij zou geen enkel recht meer moeten krijgen. Art. 17 onteemt hem echter alleen het voordeel van de niettegenstelbaarheid der verweermiddelen.

— De houder heeft met zekerheid moeten weten dat het *verweermiddel* gegrond was, aldus Carry, die dit beschouwt als deeluitmakend van de kennis der verweer-middelen, wat Heenen betwist (La connaissance du bien-fondé de l'exception est plutôt un élément de la conscien-ce du dommage).

— De derde-houder moet daarenboven — althans vol-gens de meerderheid van de auteurs — met zekerheid ge-weten hebben dat de *schuldenaar zijn verweermiddelen zou tegengesteld hebben* ⁽²¹⁾ Stanzl ⁽²²⁾ daarentegen vindt dolus eventualis voldoende: « Es genügt, dass er mit dem Nachteil gerechnet und ihn trotzdem in Kauf genommen hat ». Carry en Friedel maken hierbij ver-schillende onderscheidingen naargelang de zekerheid die de derde-houder bezit over het feit of de schuldenaar al dan niet deze excepties zou opwerpen ⁽²³⁾. Het pro-bleem van de bewijsvoering stelt zich hier natuurlijk scherp (over het bewijs cf. infra Hdst. V.).

Een bijzondere vraag stelt zich daarbij :

Moet het *nadeel definitief zijn* ? Is de derde-houder te kwader trouw als hij redenen heeft om te denken dat de schuldenaar, na het betalen van wat hij niet verschuldigd is, deze som zal kunnen verhalen op de trekker ? Ja, zegt Carry, want de tegenovergestelde mening veronderstelt een beoordeling door de derde-houder van de solvabiliteit van degene tegen wie verhaal mogelijk is.

Verschillende auteurs schijnen een andere mening te zijn toegedaan. Aldus Lescot en vooral Heenen, die meent dat de opvatting van Carry uit het oog verliest dat de geëndosseerde normaliter een ander recht heeft dan de endossant.

Vooraleer te antwoorden op deze vraag, moet eerst nagegaan worden waarin het nadeel eigenlijk bestaat.

Carry schijnt het nadeel te beperken tot geldelijk verlies. Uit de rechtsleer blijkt evenwel dat het definitief verlies van de verweermiddelen op zichzelf reeds een nadeel is. Immers, in het voorbeeld van Carry, zal de schuldenaar die eerst door de derde-houder wordt aangesproken en — naar de mening van Heenen — moet betalen wat hij niet verschuldigd is, zich moeten verhalen op de trekker. Zelfs indien hij dan nog kan vergoed worden, toch heeft hij door het tijdverlies, de procesmoeilijkheden (bijv. advocatenkosten enz...) reeds een werkelijk nadeel (wat niet noodzakelijk betekent geldelijke schade) ondergaan. Het antwoord op de vraag zal dus zijn : het nadeel moet inderdaad definitief zijn, maar het nadeel bestaat reeds in het definitief verliezen van de verweermiddelen (De schuldenaar zal dus moeten bewijzen dat de derde houder bij het verkrijgen van de wissel met zekerheid wist dat de schuldenaar een verweermiddel had en dat hij dit zou tegenwerpen (nochtans betwist Zie Hdst. V.).

In het voorbeeld zal de derde-houder geen beroep mogen doen op de niettegenstelbaarheid der verweermiddelen, niet omdat in het tegenovergestelde geval de derde-houder een oordeel zal moeten vellen over de solvabiliteit van degene tegen wie verhaal mogelijk is, maar omdat zijn definitief nadeel reeds bestaat in het definitief verliezen van de verweermiddelen.

5. De doktrine is eensgezind om het ogenblik waarop de goede of kwade trouw moet beoordeeld worden, te plaatsen op het moment van de verkrijging van de wisselbrief, wat trouwens uitdrukkelijk in de wet staat. Dit is daarenboven een toepassing van de regel uit het gemeen recht « Mala fides superferiens non nocet ».

Besluit :

De tekst van art. 17 — geïnterpreteerd door de rechtsleer — eist dus, om aan de derde-houder het voordeel van de niettegenstelbaarheid der verweermiddelen te ontnemen, dat deze bij de verkrijging van de wisselbrief met zekerheid — behoudens het geval van bedrieglijk overleg — geweten heeft een werkelijk nadeel te berokkenen aan de schuldenaar, door hem de mogelijkheid te ontnemen bepaalde gegronde verweermiddelen op te werpen, die hij zeker zou tegengesteld hebben.

De praktijk wijst echter aan dat deze interpretatie van de tekst, vooral omwille van de bewijsmoeilijkheden van de schuldenaar, sommigen « krasse gevallen » onbestraft laat. Stemmen zijn dan ook opgezezen om het « weten » (in de hogervermelde betekenis, die natuurlijk te onderscheiden is van de vroegere kennistheorie) van art. 17 uit te breiden tot een « behoren te weten » mede omwille van de gelijkaardige tekst van art. 10. Vooraleer te pogen deze problemen op te lossen, geef ik eerst een bondig overzicht van de buitenlandse en Belgische rechtspraak over art. 17 in fine. —

III. Overzicht van de buitenlandse rechtspraak (25)

1. Duitsland :

De Duitse rechtsleer volgt in het algemeen de principes uitgelegd onder Hdst II, die de rechtspraak eveneens schijnt te volgen.

Het staat alleszins vast dat een grove fout uitgesloten is zoals door het Bundesgerechtshof werd beslist. (26)

Verder wordt geëist dat de derde-houder de verweermiddelen van de schuldenaar t.o.v. de trekker met zekerheid moet gekend (27) hebben en dus dat *dolus eventualis* onvoldoende (28) is. Kwade trouw moet beoordeeld worden op het ogenblik van de verkrijging (29).

2. Frankrijk :

Hier moet eerst aangestipt worden dat ons art. 10 in Frankrijk niet bestaat. De gevallen van misbruik van blankowissel (*abus de blanc-seing*) worden dus opgelost volgens art. 17 E.W.W. (in Frankrijk art. 121 Code de Commerce).

De Franse rechtspraak is veel uitgebreider en het zijn vooral de Cassatie arresten die onze aandacht trekken.

— Een arrest in 1947 (30) kon geen eenmaking brengen in de tot dan toe verdeelde rechtspraak van de lagere rechtbanken. De inhoud van het arrest scheen grove fout als voldoende te beschouwen, maar het arrest preciseerde — dat het Hof aan de lagere rechtbanken overliet de wet en de kwade trouw te interpreteren. Dit arrest liet de doktrine even verdeeld (31). Friedel (32) liet echter in zijn thesis zeer terecht opmerken dat dit slechts een geïsoleerd geval was (un cas d'espèce) dat in geen geval moet uitgebreid worden.

— Het veelbesproken arrest van 26 juni 1956 (33) is duidelijker. Een derde-houder die de wissel had verkregen van een trekker, verkoper van waren die niet geleverd waren en waarschijnlijk nooit zouden geleverd zijn, werd te kwader trouw bevonden.

Het Hof motiveerde zijn beslissing als volgt : « Par cette expression (art. 17 in fine, of 121 Code de Commerce fr.) le législateur a réservé le cas où ledit porteur a eu connaissance en consentant à l'endossement du titre à son profit de causer un dommage au débiteur par l'impossibilité où il le mettait de se prévaloir vis-à-vis du tireur ou d'un précédent endosseur d'un moyen de défense, issu de ses relations avec ces derniers ».

Het is hier niet zeer duidelijk of het Hof meer eist dan de gewone kennis van de verweermiddelen. Van Ryn (34) laat in zijn kommentaar op dit arrest opmerken dat het nadeel (« dommage » wat eigenlijk betekent schade) waarover het arrest het heeft, niet alleen kan bestaan in de kennis van de verweermiddelen (35).

— Hetzelfde soort geval werd door het Hof in dezelfde zin opgelost een jaar later (36).

— Ondertussen had het Hof van Beroep van Parijs tweemaal uitdrukkelijk beslist dat kennis van de verweermiddelen niet voldoende is. In het eerste geval (37) had de schuldenaar een wissel geaccepteerd om krediet te verlenen aan de trekker, op voorwaarde dat deze aan de schuldenaar de nodige som zou verstrekken om op de vervaldag te betalen (traite de complaisance). De trekker nu heeft dit niet gedaan en heeft daarenboven de wissel geëndosseerd aan een derde, die deze akkoorden tussen schuldenaar en trekker kende. De schuldenaar weigert op de vervaldag te betalen, zich verwerend op de kwade trouw van de derde houder.

Het Hof heeft zich uitgesproken in het voordeel van de derde houder, zeggende dat de houder niet alleen moest weten dat de schuldenaar een verweermiddel had, maar daarenboven met zekerheid moest weten dat het verlies van het verweermiddel van de schuldenaar definitief is : de wisselschuldenaar moest tevens bewijzen dat

op het ogenblik van de verkrijging van de wissel, de houder met zekerheid wist dat de trekker niet de bedoeling had deze som te storten vóór de vervaldag. In dezelfde zin Parijs 4 juli 1957 ⁽³⁸⁾ waarbij Houin terecht laat opmerken dat, volgens deze rechtspraak de houder niet te kwader trouw is indien hij bij het verkrijgen van de wissel, wist dat de trekker het onderliggende kontrakt nog niet uitgevoerd had; hij moet met zekerheid geweten hebben dat de trekker het kontrakt niet zou uitvoeren vóór de vervaldag.

Het Hof van Cassatie heeft deze zienswijze bevestigd ⁽³⁹⁾ door te beslissen dat kennis van de verweermiddelen niet voldoende is, maar dat bewustzijn een nadeel te berokkenen aan de schuldenaar vereist is, zoals de franse rechtsleer ⁽⁴⁰⁾ het reeds lang had voorgesteld.

Aldus is de franse rechtspraak de interpretatie van de tekst bijgetreden die door de meerderheid van de doktrine wordt verdedigd. (Zie hoger Hdst. II).

3. De Italiaanse rechtspraak :

Het Italiaans recht bevindt zich sedert 1942 in een bijzondere situatie. In Italië werd de tekst van de eenvormige wisselwet overgenomen en dus ook art. 17. In 1942 echter werd in het nieuw burgerlijk wetboek de regel van de niettegenstelbaarheid met een ruimere draagwijdte overgenomen (C.C. art. 1993).

Het Hof van Cassatie besliste nu dat de wet van 1942 interpretatieve waarde heeft. Deze tekst is echter licht verschillend van art. 17 E.W.W. en de recente rechtspraak over art. 17 in fine eist : *bedoeling om te schaden*.

Nochtans is de rechtspraak tussen 1934 en 1942 interessant omdat het Hof van Cassatie de verdeelde rechtspraak tot eenheid heeft gebracht in dezelfde zin als de franse rechtspraak.

— Het Hof besliste ⁽⁴²⁾ dat volgens art. 17 in fine de derde-houder, om het verlies van de niettegenstelbaarheid der verweermiddelen teweeg te brengen, meer dan een grove fout moest hebben begaan.

Bedrieglijk overleg is evenwel niet vereist.

— Er werd gevonnist ⁽⁴³⁾ dat de derde-houder nog een beroep mag doen op de niettegenstelbaarheid der verweermiddelen indien hij redenen heeft om te denken dat de schuldenaar zich kan verhalen tegen de trekker (in tegenstelling dus met de opvatting verdedigd onder Hdst. II).

— Een zeer interessant arrest is dat van 29 maart 1940 ⁽⁴⁴⁾. De wissel werd hier geaccepteerd tot betaling van goederen die niet werden geleverd en waarschijnlijk niet zouden geleverd worden. Het was moeilijk te bewijzen dat de derde-houder van deze toestand op de hoogte was, maar de omstandigheden deden zulks vermoeden (trekker en derde-houder hadden zeer enge zakenbetrekkingen), zodat de derde-houder minstens nalatig was geweest bij de verkrijging van de wissel. Het Hof besliste dat de derde-houder moet geweten hebben dat zijn voorman de wissel heeft gecedeerd om aan de schuldenaar de mogelijkheid te ontnemen deze exceptie tegen te stellen : « Deze kennis moet bewezen worden maar zij kan, prima facie, bij grove fout van de derde-houder vermoed worden tot bewijs van het tegendeel ».

4. Nederland :

De Nederlandse rechtspraak is zeer beperkt. In een enkel geval ⁽⁴⁵⁾ werd het volgende beslist : al is het *niet* bewezen dat de derde-houder de wissel heeft verkregen met de *bedoeling* om de verweermiddelen van de schuldenaar nutteloos te maken, toch heeft hij geweten dat de onderliggende verhouding zeer omstreden was en dat, door het in circulatie brengen van de wissel, de schuldenaar deze verweermiddelen niet meer zou kunnen tegen-

stellen. De derde-houder werd te kwader trouw bevonden.

De Nederlandse rechtsleer schijnt art. 17 strenger te interpreteren dan in Hdst. II werd gedaan : de bedoeling om te schaden schijnt vereist ⁽⁴⁶⁾.

5. Verdere buitenlandse rechtspraak

In Luxemburg vermeldt Heenen ⁽⁴⁷⁾ één vonnis ⁽⁴⁸⁾ waarbij het bedrog schijnt vereist te zijn.

In Oostenrijk daarentegen werd gevonnist dat bedoeling om te schaden niet voldoende is ⁽⁴⁹⁾.

In de Zwitserse rechtspraak tenslotte, zijn slechts twee vonnissen bekend ⁽⁵⁰⁾ die allebei bevestigen dat kennis van de verweermiddelen niet voldoende is.

Besluit

Uit dit onderzoek blijkt, dat in de landen waar het probleem zich herhaaldelijk heeft gesteld (Frankrijk, Italië), men uiteindelijk tot een interpretatie van de tekst is gekomen in de zin gevolgd in Hdst. II. In de andere landen waar slechts verspreide vonnissen bekend zijn, wijkt men soms af in de zin van het bedrog, maar zelden of nooit beslist men dat kennis van de verweermiddelen of grove fout van de derde-houder voldoende zijn om deze te kwader trouw te maken.

IV. Overzicht van de Belgische Rechtspraak

De Belgische rechtspraak hierover is schraal ⁽⁵¹⁾.

— In Kongo bestaat er één arrest over. (In Kongo werd de E.W.W. praktisch onmiddellijk bij decreet ingevoerd).

Het Hof van Beroep van Elisabethstad ⁽⁵²⁾ besliste dat de regel van de niettegenstelbaarheid der verweermiddelen niet kan ingeroepen worden door de derde-houder die, bij de verkrijging van de wisselbrief, wist dat deze was geaccepteerd in betaling van goederen die de trekker niet had geleverd en tevens wist dat hij ze niet zou leveren. Deze opvatting die strookt met de algemeen door rechtsleer en buitenlandse rechtspraak verdedigde mening (Zie Hdst. II en III), werd nochtans in een noot van Jentgen ⁽⁵²⁾ bekritiseerd. Jentgen beweert dat bedoeling om te schaden wordt vereist door de tekst en voegt eraan toe dat deze voorwaarde in de feiten waarover viel te beslissen, niet was verwezenlijkt. Deze zienswijze moet m.i. niet worden onderschreven.

— In België werden enkele onbelangrijke vonnissen gevelde die de zaak niet duidelijker maken. Een ⁽⁵³⁾ ervan ziet in art. 17 een toepassing van de regel « *Fraus omnia corrumpit* » wat ongetwijfeld onjuist is vermits bedrog volgens de tekst zelf, niet is vereist.

Een ander vonnis, geciteerd door Heenen ⁽⁵⁴⁾ beslist dat een derde-houder niet te kwader trouw is omdat hij aan de trekker formulieren heeft gegeven, zodat hij de omstandigheden van het onderliggend kontrakt kent, wanneer de trekker dan bedrieglijke handelingen pleegt.

— Een belangrijk arrest is dat van Brussel, 6 mei 1964 ⁽⁵⁵⁾.

Het Hof besliste dat de derde-houder, om het verlies te ondergaan van de niettegenstelbaarheid der verweermiddelen, de gebreken van de wissel niet met zekerheid moet gekend hebben.

○ Het volstaat dat hij ze had kunnen vermoeden.

Het is moeilijk uit te maken welke precies de draagwijdte is van een dergelijke affirmatie.

Wil het Hof art. 17 in fine uitbreiden tot de grove fout, tot het « behoren te weten » vermits zij de derde-houder sanktionneert omwille van de vermoedens die hij over de toestand kon hebben ? Bestaat er dan een verplichting voor hem om een onderzoek in te stellen ?

Om deze stelling te staven, verwijst het Hof naar een tekst van Frédéricq ⁽⁵⁶⁾: « le texte de l'art. 17 permet en tout cas d'atteindre toute acquisition *frauduleuse*, même si le vice donnant lieu à l'exception n'était pas *parfaitement* connu... ».

Het gaat in de tekst van Frédéricq dus om het geval van bedrog.

Wij hebben hoger gezien (Hdst. II nr. 4) dat in geval van bedrog, de derde-houder altijd te kwader trouw is zelfs al kent hij de excepties niet. Aldus ook Heenen ⁽⁵⁷⁾: « Le concours à la fraude est *en soi* une faute dont la sanction la plus adéquate est l'opposabilité des exceptions que l'on tentait d'éluider ».

In dit arrest echter gaat het niet om bedrog.

In feite had in het besproken geval, de derde-houder de wissel in dergelijke omstandigheden verworven dat hij de toestand naar alle waarschijnlijkheid kende. Het gaat hier dus om een van die typische gevallen waar de derde-houder naar alle waarschijnlijkheid te kwader trouw is, maar waar het erg moeilijk is om dit te bewijzen. De motivering en de termen van dit arrest vind ik echter enigszins ongelukkig en verwarringstichtend.

Dit arrest brengt ons evenwel tot de kern van het probleem.

V. De kern van het probleem en de mogelijke oplossingen

Wij zagen hoger (Hdst. II) welke interpretatie aan de tekst van art. 17 in fine in het algemeen door de rechtsleer wordt gegeven: de derde-houder moet, om het voordeel van de niettegenstelbaarheid der verweermiddelen te verliezen, bij de verkrijging van de wissel met zekerheid — behoudens het geval van bedrieglijk overleg — geweten hebben een werkelijk nadeel te berokkenen aan de schuldenaar door hem de mogelijkheid te ontnemen bepaalde gegronde verweermiddelen op te werpen, die hij zeker zou tegengesteld hebben.

Deze strikte interpretatie van de tekst laat in sommige gevallen in billijkheid onbevredigd. Immers, de wet zegt dat de schuldenaar verweermiddelen van zijn persoonlijke betrekkingen met de trekker aan de houder slechts kan tegenstellen indien deze desbewust ten nadele van de schuldenaar heeft gehandeld. Welnu, in sommige grensgevallen zal de derde-houder de wissel hebben verworven in omstandigheden die laten blijken dat hij waarschijnlijk « wist » (in hogervermelde zin). Hij is trouwens minstens schuldig aan nalatigheid, dus aan grove fout, omdat hij bijv. gezien bepaalde omstandigheden, zekere vermoedens nopens de toestand van de trekker heeft gehad, maar hij toch geen verder onderzoek heeft ingesteld. Nochtans blijft hij beschermd door de niettegenstelbaarheid der verweermiddelen indien de schuldenaar niet kan bewijzen dat hij werkelijk « wist ».

Hier stelt zich heel het probleem van het bewijs. Carry bevestigt dat de debiteur moet bewijzen dat de derde-houder de verweermiddelen kende (« avait connaissance du vice qui entache l'obligation »).

Voor het bewijs van het « weten » in hogervermelde zin, dus van het bewustzijn schade te berokkenen (« la conscience du dommage »), is de zaak moeilijker (cfr infra). Carry verwerpt de opvatting volgens dewelke de debiteur genoeg bewijst, indien hij kan aantonen dat de houder op de hoogte was van de feitelijke omstandigheden die tot de verweermiddelen hebben aanleiding gegeven.

Men vermoedt dan de kwade trouw van de derde-houder ⁽⁵⁸⁾ die het tegendeel echter mag bewijzen.

Volgens Carry is deze opvatting te absoluut, maar hij

geeft toe dat de rechter in vele gevallen zich met vermoedens-bewijzen zal moeten tevreden stellen ⁽⁵⁹⁾.

Om deze bewijsmoeilijkheden uit de weg te helpen, kan men voorstellen de regel uit te breiden tot de grove fout. Immers, de rechter zal bij strikte interpretatie van de tekst een feitelijk, psychologisch onderzoek moeten instellen naar het feitelijk « weten » van de derde-houder, zelfs indien deze een grove nalatigheid heeft begaan. Waarom zich dan niet tevreden stellen met een « behoren te weten »?

In plaats van een feitelijk, psychologisch onderzoek naar het feitelijk weten, legt de rechter dan aan de derde-houder een normatieve regel, een verplichting op: gezien de omstandigheden heeft het geen belang of hij al dan niet feitelijk wist: hij behoorde alleszins te weten. Aldus wordt de draagwijdte van art. 17 in fine uitgebreid tot de grove fout nl. nalatigheid, vermits de derde-houder, gezien de omstandigheden, vermoedens heeft gehad en een onderzoek naar de feitelijke toestand had moeten instellen.

Daarentegen kan men natuurlijk opwerpen: grove fout staat niet in de tekst. Dit argument kan echter aangevochten worden door een onderzoek naar de wisselwet in haar geheel. Immers, andere artikelen van de wet spreken nog over de kwade trouw.

Aldus art. 10: « Indien een wisselbrief, onvolledig ten tijde van de uitgifte, is volledig gemaakt in strijd met aangegane overeenkomsten, kan de niet-naleving van die overeenkomsten niet worden tegengeworpen aan de houder, *tenzij deze de wisselbrief te kwader trouw heeft verkregen of hem grove schuld bij de verkrijging te wijten is* ».

Verschillende auteurs zijn de mening toegedaan dat art. 10 slechts een toepassingsgeval is van de algemene regel van art. 17 ⁽⁶⁰⁾. Stanzl, die een uitvoerige studie wijdde aan de wording van de tekst in de internationale conferenties, beweert zelfs dat de afgevaardigden zich afvroegen of art. 10 niet overbodig was. Uiteindelijk werd de tekst toch gestemd om « die heissumstrittene Frage nach der Zulässigkeit des Blankowechsels bejahend zu beantworten ». Hierbij dient aangestipt dat in Frankrijk, waar de eenvormige wet nochtans werd overgenomen, art. 10 niet in de wet behouden werd. Men lost er de gevallen van misbruik van blanco-wissel dus op overeenkomstig de algemene regel van art. 17.

Mar als art. 10 een toepassingsgeval is van art. 17, waarom dan in art. 10 spreken over « grove schuld » en over « kwade trouw ». De meeste auteurs betreuren dan ook dit gebrek aan uniformiteit ⁽⁶²⁾. Verder ziet Lescot geen onderscheid tussen kwade trouw en grove schuld. Anderen daarentegen wel. Zo zien Frédéricq ⁽⁶³⁾ alsook Arminjon en Carry ⁽⁶⁴⁾ het verschil hierin: er is kwade trouw indien de derde-houder de akkoorden kende, die strijdig zijn met de titel; hij begaat een grove fout wanneer bepaalde verdachte tekenen (bijv. wanverhouding tussen de som en de situatie van de betrokkene) hem doen vermoeden dat de wissel niet in overeenstemming met de akkoorden werd vervuld en hij nalaat daarover een onderzoek in te stellen. Onthouding van onderzoek als dusdanig volstaat dus niet.

Als besluit dus voor de uitbreiding van de wettekst tot het « behoren te weten » pleiten: vooreerst de uitschakeling van de *bewijsmoeilijkheden*, verder de *interne logica van de wet* (gesteund op een historisch onderzoek naar de wording van de wet) en tenslotte ook de *billijkheid* want niemand zal betwisten dat de derde-houder die een grove nalatigheid begaat niet veel meer bescherming verdient dan hij die schuldig is aan bedrog.

Deze argumenten kunnen echter m.i. stuk voor stuk worden weerlegd. Wanneer men wijst op het gebrek aan uniforme terminologie in de wisselwet, daarbij steunend

op het verslag van de conferenties, dan zie ik niet in waarom men de voorkeur geeft aan de tekst van art. 10 boven die van art. 17, die de algemene regel formuleert waarvan art. 10 slechts een konkrete toepassing is. De bedoeling van de wetgever is trouwens moeilijk precies te achterhalen, zoals blijkt uit het betoog van Stanzl. Zeker schijnt nochtans dat hij de grove fout van het toepassingsgebied van art. 17 heeft willen weren, al is hij misschien minder accuraat geweest bij de opstelling van art. 10.

Stanzl zelf beschrijft de discussies over art. 10 die alleen over de toelaatbaarheid van de blanco-wissel liepen en niet over het begrip « kwade trouw » !

Symptomatisch is ook wel dat in Frankrijk — waar art. 10 niet werd overgenomen — de gevallen van misbruik van blanco-wissel opgelost worden volgens art. 17 met uitsluiting van grove fout !

Daarenboven moet men niet uit het oog verliezen dat de tekst — wat de bedoeling van de wetgever ook moge geweest zijn — zeker grove fout uitsluit, zoals door een haast eensgezinde rechtsleer en door de Franse en Italiaanse Hoven van Cassatie werd bevestigd.

De uitbreiding door de rechtspraak van de kwade trouw tot grove fout, zou een wetswijziging zijn.

Dit zou des te meer te betreuren zijn, daar deze wet een eenvormige wet is. Waarom zou de Belgische rechter « contra legem » interpreteren als de buitenlandse rechtspraak de tekst strikt eerbiedigt ?

Bij een eenvormige wet schijnt het aangewezen zich zeer strikt aan *de tekst* te houden, om het nut zelf van de eenvormige wetten niet in het gedrang te brengen.

De argumenten over de billijkheid en de bewijsmoeilijkheden zijn wel sterker, maar kunnen eveneens weerlegd worden, omdat men langs een andere weg tot hetzelfde resultaat kan komen — nl. tot het sanktioneren van de derde-houder die « desbewust ten nadele van de schuldenaar heeft gehandeld » zonder dat men het precies kan bewijzen — zonder daarom een opvatting te moeten aanvaarden die strijdig is met de wet.

Welke zijn de mogelijke oplossingen van deze grensgevallen ? De rechter kan, zoals hoger gezegd, een subjectief, feitelijk, psychologisch onderzoek instellen naar het werkelijk « weten » van de derde-houder, die door de schuldenaar moet bewezen worden. Dikwijls zal de derde-houder ingeval van twijfel, ongestraft blijven bij gebrek aan bewijzen.

De rechter kan ook een objectieve, normatieve regel stellen : gezien de omstandigheden, behoort hij te weten. Maar deze opvatting gaat in tegen de tekst.

De rechter kan toch de kwade trouw van de derde-houder sanktioneren, zonder hem het « behoren te weten » op te leggen door aan de schuldenaar toe te laten met vermoedens te bewijzen. Hij kan zelfs verder gaan. Sommige auteurs willen de bewijslast van de schuldenaar beperken tot het bewijs van de kennis der omstandigheden die de verweermiddelen tot grond dienen.

Het Italiaanse Hof van Cassatie is daarbij misschien het verst gegaan. In een arrest van 29 maart 1940 (zie hoger) besliste het dat : « de derde-houder moet geweten hebben dat zijn vóórman de wissel heeft gecedeerd om aan de schuldenaar de mogelijkheid te ontnemen zijn verweermiddelen tegen te stellen. Deze kennis moet bewezen worden, maar zij kan prima facie, bij grove fout van de derde-houder vermoed worden tot bewijs van het tegendeel.

Aldus betwist het Hof niet dat de bewijslast op de schuldenaar rust, maar bij grove fout van de derde-houder zal het volstaan dat de schuldenaar deze grove fout bewijst. Van dan af wordt vermoed dat de derde-houder te kwader trouw is en hij zal er het tegenbewijs van moeten leveren.

Daarbij moet nog opgemerkt worden dat, zelfs in de gevallen waar er meer is dan grove fout in hoofde van de derde-houder, de rechter misschien de bewijslast van de schuldenaar kan beperken tot het bewijs van de kennis der verweermiddelen, waarna de derde houder dan moet bewijzen dat hij niet desbewust ten nadele van de schuldenaar heeft gehandeld. (In de doktrine : zie o.m. Carry en Baumbach-Hefermehl.)

Immers in de meerderheid van de gevallen zal de kennis van de verweermiddelen een vermoeden van kwade trouw doen ontstaan. Het zou de taak van de schuldenaar te zeer verzwaren hem nog het bewijs van de kennis van het nadeel op te leggen. Het lijkt normaler de derde-houder te laten bewijzen waarom hij, nu hij de verweermiddelen kende, door het verkrijgen van de wisselbrief gemeend heeft niet ten nadele van de schuldenaar te handelen. Bijv., hij dacht dat de schuldenaar de verweermiddelen op de vervaldag niet zou tegenstellen (in tegenovergestelde zin : bepaalde Franse rechtspraak. Cf. supra.).

Deze beperkte omkering van de bewijslast schijnt mij niet in strijd te zijn met de regel van het gemeen recht : kwade trouw wordt niet vermoed (d.i. « voorondersteld »). De schuldenaar moet immers eerst de kennis van de verweermiddelen of de grove fout bewijzen.

Daarop zal dan het vermoeden van kwade trouw berusten.

Deze oplossing had m.i. ook kunnen toegepast worden in het geval van Brussel, 6 mei 1964 (cfr. supra). Hier ook had de derde-houder de wissel in dergelijke omstandigheden verkregen, dat hij naar alle waarschijnlijkheid « wist ». Het Hof besliste echter dat « het niet vereist is dat hij de gebreken van de wissel met zekerheid zal gekend hebben. Het volstaat dat hij ze had kunnen vermoeden ». Deze formule reikt te ver en kan in andere gevallen te ruim worden geïnterpreteerd.

Deze oplossing brengt mij tot de behandeling van een bijzonder geval : wat gebeurt er wanneer de derde-houder tevens cessionaris is van het onderliggend kontrakt ? Doet dit een vermoeden van kwade trouw op hem rusten ?

VI. De situatie van de derde-houder van de wisselbrief, die tevens cessionaris is van de onderliggende verhouding ⁽⁶⁶⁾

Dit probleem wordt hier slechts zeer bondig behandeld. Het Hof van Cassatie heeft in een recent arrest ⁽⁶⁷⁾ de principes in deze kwestie vastgelegd. Ik beperk mij hier tot de bespreking van dit geval.

Ziehier de feiten : De schuldenaar koopt een wagen op termijn. In het kontrakt (gesloten op formulieren van de financieringsmaatschappij die de koop financiert), wordt vermeld dat de wagen geleverd is, wat onjuist was. Ondanks dat, accepteert de schuldenaar 24 wissels aan order van de financieringsmaatschappij. Deze laatste betaalt onmiddellijk de trekker-verkoper en verkrijgt tevens de rechten van de trekker. Deze geeft haar bovendien een factuur, die echter vals is. De schuldenaar betaalt de 5 eerste wissels, maar staakt de betalingen omdat de wagen niet wordt geleverd. Hij annuleert de koop, wat hij volgens zijn kontrakt mocht doen indien de wagen niet binnen de vier maanden was geleverd. De trekker betwist dat niet en begint zelf de wissels te betalen. Hij wordt echter failliet verklaard en veroordeeld wegens valsheid in geschriften. De financieringsmaatschappij wordt vergoed door een verzekeringmaatschappij, die haar rechten bekomt. De verzekeringmaatschappij dagvaardt de schuldenaar die zich verweert op grond van artikel 17 in fine.

De derde-houder wordt door de rechtbank in eerste aanleg in het ongelijk gesteld omdat : « het bedrog van de trekker kan altijd aan de derde-houder worden tegengesteld, indien deze, bij het verwerven van de wissel, tevens het voordeel van het onderliggend kontrakt bekomt (. . .) zelfs indien, bij de verkrijging, de derde-houder niet op de hoogte was van het bedrag van de trekker ».

Immers : « Door het bekomen van het voordeel van het verkoopkontrakt, beschouwt men dat de cessionaris aanvaard heeft (« *considéré comme ayant conventionnellement accepté* ») en de betaling der wissels, getrokken op grond van het kontrakt, slechts zal eisen wanneer hij een vordering heeft krachtens dat kontrakt. Indien hij dit toch deed, dan zou de houder-cessionaris meteen bewijzen dat hij bij de verkrijging van de wissels desbewust ten nadele van de schuldenaar heeft gehandeld, vermits in deze hypothese, het verkrijgen van de wissels alleen tot doel zou hebben de betrokkene tot uitvoering van het kontrakt te verplichten, zelfs indien dit kontrakt nietig was of, zoals in dit geval (« *extorqué au moyen d'une véritable escroquerie* ») door een werkelijk bedrog werd afgeperst, wat ontegensprekelijk een zwaar nadeel voor de schuldenaar betekent ».

Het Hof van Cassatie heeft deze redenering verworpen en verbrak het vonnis : het feit dat de houder het voordeel van het onderliggend kontrakt heeft bekomen, maakt geen uitzondering op de regel van art. 17. Op dit feit alleen steunend, kan men de excepties van het onderliggend kontrakt aan de derde-houder niet tegenstellen, behalve « wanneer het onderliggend kontrakt voorwaarden of modaliteiten bevat over de wisselovereenkomst zelf (« *la convention cambiaire* ») tussen trekker en betrokkene ; deze voorwaarden en modaliteiten zouden door de schuldenaar aan de derde-houder kunnen tegengesteld worden ». In het arrest zijn dus verschillende elementen te onderzoeken. Vooreerst : het feit dat de houder tevens cessionaris is van de onderliggende verhouding, maakt geen uitzondering op de regel van art. 17. De redenering van de rechter ten gronde was, in dilemma-vorm, de volgende : door het verkrijgen van het kontrakt verzaakt de houder aan het recht om de betaling van de wissel te eisen, zonder daarbij een vordering, gegrond op het kontrakt, te hebben.

Anders zou hij bewijzen dat hij bewust ten nadele van de schuldenaar handelt, want hij zou de uitvoering kunnen eisen van een nietig kontrakt.

Heenen antwoordt daarop in zijn noot als volgt : door het verkrijgen van het kontrakt, verzaakt de derde-houder niet aan de vordering van de wissel. Integendeel, hij beschikt nu over twee vorderingen ; de ene gegrond op het kontrakt, de andere op de wissel. Soms zal hij bij voorkeur de vordering van het kontrakt gebruiken, bijv. wanneer de schuldenaar bij niet betalen het voordeel van de vervaltermijnen verliest op grond van het kontrakt ; hij is er echter nooit toe verplicht.

Het tweede element van de redenering is eveneens te verwerpen. Door de betaling van de wissel te eisen, bewijst de derde-houder helemaal niet dat hij bewust ten nadele van de schuldenaar handelt. Het tegendeel aannemen is een negeren van het abstrakt karakter der verbitenis.

Het voornaamste argument tegen deze opvatting is echter dat deze redenering leidt tot dit gevolg : door het verwerven van het kontrakt naast de gewone rechten van de derde-houder, zou deze laatste zijn rechten zien verminderen i.p.v. ze te vermeerderen.

Het tweede lid van het besluit van het Hof moet eveneens onderzocht worden, nl. de uitzondering « behalve wanneer het onderliggend kontrakt voorwaarden of

modaliteiten bevat over de wisselovereenkomst zelf tussen trekker en betrokkene ; deze voorwaarden en modaliteiten zouden door de schuldenaar aan de derde-houder kunnen tegengesteld worden ».

Deze zin is in feite een allusie op een vroeger arrest van het Hof van Cassatie. Een verkoper had, in waarborg van een verkoop op afbetaling, een wissel getrokken op zicht ; in het kontrakt was overeengekomen dat deze wissel niet in circulatie zou gebracht worden (hiermee wordt bedoeld : dat de betaling van de wissel niet zou geëist worden. Zie Heenen, noot 68.) zolang de koper normaal op de vervaldagen betaalt. De financieringsmaatschappij die de wissel en het kontrakt bekomt, na verwittiging van de schuldenaar, is door deze clausule gehouden.

Het Hof heeft hierbij blijkbaar geacht dat deze vraag buiten de toepassing van het art. 17 in fine valt. De kennis van deze clausule in hoofdte van de houder, is immers op zichzelf alleen nog geen bewijs dat hij bewust ten nadele van de schuldenaar handelt.

Al staan wij dus hier, strikt genomen, buiten mijn onderwerp, toch is het interessant even na te gaan op welke grond Heenen in zijn commentaar, de derde-houder gebonden acht door deze clausule. Het meent dat deze clausule geen deel uitmaakt van de wisselovereenkomst (in de aard van het Duitse Begebungsvertrag) die niet bestaat, in tegenstelling met de opvatting van J. Ronse. Deze clausule zou dus een onderdeel zijn van het onderliggend kontrakt. Hoe kan nu de derde-houder gebonden zijn door een kontrakt waarbij hij geen partij is ? Volgens Heenen kan het zijn op twee gronden.

1) de derde-houder (bijv. een financieringsmaatschappij bij een kontrakt op afbetaling) heeft soms een zo belangrijke rol gespeeld dat zij praktisch partij is. In het kontrakt, of juist gezegd, in de ongeschreven overeenkomst die het kontrakt tussen verkoper en koper voorafgaat en waarin de modaliteiten van het gebruik van de wissel gewoonlijk bepaald worden.

2) De derde-houder kan ook gebonden zijn door een beding ten behoeve van een derde dat gestipuleerd wordt in het onderliggend kontrakt tussen houder en verkoper bijvoorbeeld wanneer de verkoper in een kontrakt met een (derde-houder) financieringsmaatschappij over een voorschot, gelijk aan de overblijvende schuld van de debiteur, stipuleert dat de financieringsmaatschappij de betaling van de wissel niet zal eisen, tenzij de schuldenaar de betalingen staakt.

Jean-Marie NELISSEN

Bibliografie :

I. Handboeken :

België :

Fontaine ; Droit Commercial - Les Nouvelles. Brussel, 1934.
Frédéricq en Debacker : Traité de droit commercial belge, d.I.X. La lettre de change et le billet à ordre : Commentaire sur la loi du 10 août 1953. Gent, 1954.

Van Ryn en Heenen : Principes de droit commercial, d.II, Brussel, 1957.

Frankrijk :

Arminjon en Carry ; La lettre de change et le billet à ordre. Parijs, 1938.

Escarra : Cours de droit commercial français. Parijs 1952.

Lescot en Roblot : Les effets de commerce. Parijs, 1953.

Ripert : Traité élémentaire de droit commercial. Parijs, 1951.

Duitsland :

Baumbach-Hefermehl : Wechselgesetz und Scheckgesetz, 8e uitg. München- Berlijn, 1965.

Staub : Kommentar zum Wechselgesetz. Berlijn, 1934.

Nederland:

Scheltema en Wiarda: *Wissel- en Chequerecht*, 4e uitg. Groningen, 1950.
 Zevenbergen: *Leerboek van het Nederlandse recht der order- en toonderpapieren*, 4e deel, Zwolle, 1935.

II. Artikels, Monografen en Noten bij Rechtspraak

België

Heenen: Noot onder Cass. 28 mei 1964 in *R.C.J.B.*, 1965, blz. 374 en vgl.

Jentgen: Noot onder Elisabethville, 25 juni 1949. *Journal des Tribunaux d'Outremer* 1950 blz. 5 en 6.

Revue de la banque: 1957 blz. 474 noot van Pierre De Beus onder Cass. Fr. 26-6-1956 en blz. 866 noot van dezelfde auteur onder Paris, 2 februari 1957.

Ronse: de abstracte verbintenis in het wisselrecht; *R.W.* 1961-62, col. 2147 en volg. en *Ann. dr. et sc. pol.* 1959, blz. 309.

Frankrijk:

Friedel: De l'opposabilité des exceptions en matière d'effets de commerce. Parijs, 1953.

Gavalda: noot onder Cass. fr. 29 juni 1964, *Sem. Jur.* 1964, II, 13949.

Lescot: noot onder Cass. Fr. 29 april 1947 in *J.C.P.* 1947, II, 3602.

Roblot: noot onder Cass. fr., 26 juni 1950 *Sem. jur.* 1956, II, 9600

Noten

1. Ronse: «De abstracte verbintenis in het Wisselrecht». *R.W.* 1961-62, col. 2147 en vlg.

2. Het is hier niet de plaats om verder uit te weiden over de abstracte verbintenis in de verhoudingen schuldenaar-trekker en schuldenaar-houder en over het onderscheid dat in de recente rechtsleer gemaakt wordt tussen formele abstractie (Omkering van de bewijslast) en materiele abstractie (d.i. niettegenstaande der verweermiddelen). Zie hierover Ronse, *op. cit.*, col. 2154.

3. Deze regel maakt dus een uitzondering op het gemeen recht: «nemo plus juris ad alium transferre potest quam ipse habet». De oorsprong van deze regel is evenwel te vergelijken met de verkrijging a non domino van roerende goederen, op grond van B.W. art. 2279; zie J. Ronse, *op. cit.*, col. 2151.

4. Zie Heenen, Noot bij Cass. 28 mei 1964 in *R.C.J.B.* 1965, blz. 374 en vlg.

5. Zie o.m. Fontaine: «Les Nouvelles» *Droit commercial*, dl. II, nr. 503 tot 515 en Frédéricq «*Traité de droit commercial belge*» dl. X, blz. 268 tot 274.

6. Thaller «*Traité*», nr. 1470; «*Titres de Crédit*», nr. 69 blz. 60, noot I.

7. Fontaine - *ibidem*.

8. Zie Heenen, *op. cit.*, blz. 380 en Carry «*La règle de l'opposabilité des exceptions en matière d'effets de change et de la bonne foi du porteur in «Festgabe für August Simonius»* blz. 32 en volg.

9. Fontaine: «*Les Nouvelles*», dl. II, nr. 119 en 461; Lescot «*Les effets de commerce* 1953 dl. I, nr. 204 tot 206;

10. Fontaine, *op. cit.* en Stanzl, *op. cit.*, blz. 48.

11. Stanzl, *op. cit.*, blz. 36.

12. Carry, *op. cit.*

13. Lescot en Roblot, *op. cit.* nr. 314.

14. Heenen, *op. cit.* blz. 385.

15. Van Ryn: «*Droit commercial*», dl. II, blz. 463 nr. 1578 tot 1581.

16. geciteerd door Carry, *ibid.* Zie ook de verklaringen van Valeri.

17. Carry, *ibid.* en Heenen, *op. cit.*, blz. 385.

18. Carry, *ibid.*

19. Heenen, *op. cit.*, blz. 386.

20. Frédéricq, *op. cit.*

21. Carry, *op. cit.*; Frédéricq, *op. cit.*, Van Ryn, *op. cit.*, Staub: «*Kommentar zum Wechselgesetz*». Berlijn, 1934, blz. 231 en 233.

22. Stanzl, *op. cit.*, blz. 44.

23. Dit wordt door Heenen bekritiseerd, *op. cit.*, blz. 386.

24. Zie Heenen, Frédéricq, Lescot.

25. Documentatie over buitenlandse rechtspraak werd vooral geput uit: Von Caemmerer «*Internationale Rechtssprechung zum Genfer einheitlichen Wechsel- und Scheckrecht*», blz. 114 en vlg.; alsook uit Heenen, *op. cit.*, bl. 382 en vlg. voor de rechtspraak tot 1953;

zie ook Heenen, *op. cit.*, blz. 382 en vlg.

26. Bundesgerichtshof, 29 mei 1958, A.B.E., bd. 6 Wec/Ei.

27. 13 april 1934, R.G., II, 283/33, Worn 1934, nr. 88

28. 31 augustus 1959, A.B.E., Bd. 6- Wec/Ei.

29. 6 mei 1940, Olg Breslau G. V. 1739/39 HRR. 40 nr. 1356.

30. Cass. req., 29 april 1947; *J.C.P.*, 1947, II, 3602 met noot van Lescot.

31. Zie o.m. de citaten van Van Ryn, Carry, Frédéricq, *op. cit.* en Ripert «*Traité élémentaire de droit commercial*», 1951, nr. 1842.

32. Friedel «*De l'opposabilité des exceptions en matière d'effets de commerce*». Parijs, 1951, nr. 105 blz. 152.

33. Cass. fr., 26 juni 1956, *Sem. jur.*, 1956, II, 9600 met noot van Roblot.

zie ook Heenen, *op. cit.*, blz. 382.

34. Van Ryn, «*Droit commercial*», dl. II, blz. 464, nr. 1979.

35. zie ook Carry, *op. cit.* die de opvatting aanhaalt van Valeri «*l'admettre serait revenir au système de la simple connaissance*».

36. Cass. Fr. Ab. 1958, Bull. arrêts Cour cass. 1958, III, nr. 331.

37. Cour de Paris, 2 februari 1957, *Gaz. d. Pal.*, 19 april 1957, blz. 273 en *Revue de la Banque*, blz. 866.

38. Parijs, 4 augustus 1957; *Dall.* 1958, blz. 156 met noot van Houin.

39. Cass. fr., 29 juni 1964, *Sem. Jur.*, 1964, II, 13949, met noot van Gavalda.

40. bijv. Lescot en Roblot, *op. cit.*, nr. 314; zie ook noot van Roblot onder Cass. fr., 26 juni 1956, *Sem. Jur.*, 1956, II, 9600.

41. Zie Heenen, *op. cit.*, blz. 384.

42. Cass. 3 april 1940, *Riv. dir. Com.* 40, II, 277 met noot van Lordi.

43. Napels, 15 december 1941, *Mon. trib.*, 42/280.

44. Cass. (III civ.) 29 maart 1940, *F. it.* 40, I, 1171 (met noot van Bigiavi) en 40, II, 277 (met noot van Lordi).

45. Haarlem, 12 april 1940, *Med. jur.*, blz. 40, nr. 856.

46. Scheltema, «*Wissel-Chequerecht*» 4e uitgave, Groningen, 1950, blz. 162.

Zevenbergen «*Leerboek van het Nederlands recht der orde en toonderpapieren*», 4e deel, Zwolle, 1935, nr. 155.

47. Heenen, *op. cit.*, blz. 383.

48. Cour suprême de justice, 2 augustus 1963, *Pas. Lux.* 1963,

49. OG. 4 Ob. 44/36, 7.2.1936, OGZ. XVIII, 77.

50. Zurich, 14.11.1940, *SJZ.*, 40-41/330.

en Luzern 3.2.1949 ZBIV. - 49/239.

51. Zie Heenen, *op. cit.*, blz. 381 die erop wijst dat deze regel soms werd gebruikt om wetsomzeiling te voorkomen van sommige dwingende wetsbepalingen bijv. de wet van 9 juli 1957 over de afbetalingscontracten.

bijv. Hrb. Aalst, 20 februari 1962, *R.W.* 1961-62, col. 1921; Hrb. Brussel, 6 juni 1963, *Jur. com. Bruxelles.*, 1963, 347; Van Ryn en Heenen, *op. cit.*, dl. II, nr. 1742.

52. Elisabethstad, 25 juni 1949, *Journal des Tribunaux d'Outremer* 1950, blz. 5 en 6 met noot van Jentgen.

53. Aalst, 1962 cf. supra.

54. Hrb. Luik, 17 november 1961, *Jur. Liège*, 1961-62, 110. Zie Heenen, *op. cit.*

55. Brussel, 6 mei 1964, *J.T.*, 1964, 614.

56. Frédéricq, *op. cit.* blz. 272.

57. Heenen, *op. cit.*, blz. 386.

58. Carry, *op. cit.*; «Plusieurs auteurs admettent qu'il suffit que le débiteur prouve que le porteur a connu lors de son acquisition les circonstances de fait qui ont donné naissance à l'exception; l'expérience de la vie permet d'en induire l'intention de l'acquéreur d'agir à son détriment et c'est à celui-ci alors de s'exculper».

59. Zie ook Frédéricq, Lescot, Van Ryn, *op. cit.*

60. Aldus Fontaine, *op. cit.* en Stanzl, *op. cit.*, blz. 58.

61. Stanzl, *ibid.* Zie daarover ook Hrb. Antwerpen, 11 september, 1958 in *Jur. Port. d'Anvers*, 1959, blz. 350.

62. Aldus Fontaine, *op. cit.*, nr. 119 en 461; Lescot *op. cit.*, nr. 204 tot 206.

63. Frédéricq, *op. cit.*, blz. 99 en 100.

64. Arminjon en Carry «*La lettre de change*» Parijs 1938, nr. 208.

65. zie nochtans Stanzl, *op. cit.*, blz. 36, 48, 58.

66. Voor de oplossing van dit probleem werd veel gebruik gemaakt van het reeds herhaaldelijk geciteerde artikel van Heenen.

67. Cass., 28 mei 1964, *J.T.*, 1964, blz. 613 en *R.C.J.B.*, 1965, blz. 373 met noot van Heenen.

68. Cass., 7 juni 1963, *Pas.*, 1963, I, 1065; zie ook St.-Ni-klaas, 15 maart 1960, *J.T.*, 1960 blz. 577.

Decaan Savatier over de onderneming en het economisch recht

Decaan René Savatier is te Brussel komen spreken over het recht van de toekomst, van een toekomst die reeds begonnen is, zoals men pleegt te zeggen. Dit gebeurde op 22 mei in het Inter-universitair centrum voor rechtsvergelijking, dat zijn gewaardeerde traditie schitterend voortzet met het uitnodigen van vooraanstaande buitenlandse juristen. De jurist Savatier kennen we allen, de auteur van vaak geraadpleegde rechtstechnische werken, de vader, vooral, van « *Métamorphoses économiques et sociales du droit civil d'aujourd'hui* », waarin de huidige rechtsevolutie op de voet wordt gevolgd zoniet soms met grote schrandereheid wordt voorspeld, en van andere werken – zoals « *Le droit, l'amour et la liberté* » – waarvan de titel alleen volstaat om ze te doen lezen.

Prof. Dr. J. Limpens, directeur van het Centrum, heeft dan ook niet de jurist voorgesteld, maar wel de man Savatier. De man die niet gelooft in « *Paris et le désert français* » en van 1920 tot 1963 hoogleraar is gebleven in zijn geboortestad Poitiers, hoewel zijn grote begaafdheden hem vroegtijdig naar Parijs hadden kunnen leiden, de man die tijdens de tweede wereldoorlog actief weerstandster was en daarom door de bezetter tot een lange gevangenisstraf werd veroordeeld, de man van de lange wandelingen, in het aantrekkelijke Poitou, met jongere Franse en buitenlandse collega's aan wie hij de resultaten van zijn nimmer ophoudende en steeds even originele denkarbeid mededeelt.

« *Fructification des biens ou production des entreprises comme ligne de clivage du droit économique privé* ». Aldus luidde de titel van Savatier's Brusselse voordracht. Men kan ze bezwaarlijk resumeren, zoals Prof. Dabin nadien liet opmerken, maar men kan wel bondig vertellen waarover het ging.

In het wordend *economisch recht* (waarvan spreker evenwel geen bepaling geeft; maar dit zou het voorwerp moeten uitmaken van een andere voordracht, of van een colloquium, zoals in november 1966 te Parijs geschiedde) neemt de *onderneming* een centrale plaats in. Tot voor kort was het recht vooral bekommerd om de *fructification des biens*. Art. 547 B.W. heeft het over natuurlijke vruchten, de vruchten van nijverheid van de grond, de burgerlijke vruchten. De taak van de mens bestond erin het afwerpen van vruchten zo mogelijk te vermeerderen. Dit is een statische opvatting, waarin de onderneming een beslissende evolutie brengt. De onderneming is een samenbundeling van een *équipe* en van een *équipement*. Zij is dynamisch. Zij hangt niet meer af van externe factoren die de mens alleen kan verbeteren om de fructificatie te doen toenemen. Zij is een nieuw gegeven, dat op productie en productiviteit is afgestemd, dat onder rechtstreekse inwerking staat van de mens, en dat zijn dynamisme vindt in precies de samenbundeling van een *équipe* (personeel) en een *équipement* (kapitaal, uitrusting, enz. die de eigendom zijn van personen die wellicht zelf niet aan de onderneming deelnemen). Dit nieuw rechtsbegrip van de onderneming vindt men nog niet terug in de positieve wetgeving. Wanneer de wet het heeft over een onderneming, bedoelt ze vaak hetzij het ene hetzij het andere element, als het niet is de vennootschap zelf welke uiteraard eigenares kan zijn van een onderneming. Men kan evenwel niet voorhouden dat de onderneming als globaal gegeven reeds op een coherente wijze zou zijn gebruikt in de courante wetteksten. Of het zij dan in de *economische wetgeving* (uitdrukking welke we kiezen boven « economisch recht », om de regels aan te duiden waarover Savatier het heeft), inz. het nationaal en Europees kartelrecht, dat de onderneming behandelt als een marktdeelnemer, en waar men

zelfs veronderstelt dat zij een rechtspersoonlijkheid heeft, vermits ze als zodanig de bestemming is van bepaalde rechtsregels.

Maar wat is, voor de jurist, een onderneming? Wij gooien steeds met het begrip « rechtspersoon ». Is dat wel noodzakelijk? Kan een « instelling » (een nadere definitie laten we hier terzijde) die niet gepersonifieerd is geen rechten en verplichtingen hebben zonder daarom in het keurslijf van een rechtspersoon te moeten worden opgenomen? De rechtsevolutie – ook in België (men denke aan het wetsontwerp over collectieve arbeidsovereenkomsten dat thans door de Senaat wordt onderzocht) – wijst in die richting. Alleszins staart Savatier zich niet blind op het probleem « rechtspersoon », en stelt hij in de eerste plaats vast dat de onderneming een *personnalité comptable* heeft. Ze is afgestemd op productiviteit (economisch criterium) of op winst (juridisch criterium), hetgeen nog niet betekent dat ze noodzakelijk een winst-oogmerk heeft (zoals men dit begrip ontleedt in het Klassiek handelsrecht). Ze moet m.a.w. bekwaam zijn om meer rijkdommen te scheppen dan er worden verbruikt. Dit leidt Savatier tot twee vaststellingen. Enerzijds is de onderneming, als juridisch begrip, identiek in Oost (socialistische economie) en West (markteconomie) – (dit ruw onderscheid tussen Oost en West gebruiken we alleen om de zaken duidelijker te maken), – omdat ze steeds voor dezelfde interne (o.a. organisatorische) en externe (o.a. haar productie-finaliteit, haar verhouding met andere ondernemingen) problemen staat, ook al wordt ze niet bestuurd door micro-economische beslissingen van ondernemers (hetgeen in de praktijk als uitsluitend besluitvormingspatroon nog weinig voorkomt), maar door de macro-economische verplichtingen opgelegd door een Staatsplan (ook op dit gebied, b.v. in Rusland en Joegoslavië, wordt de besluitvorming minder autoritair en stelt men een decentralisatie vast van het *decision making process* ten behoeve van de individuele ondernemingen). Anderzijds kan men de onderneming niet losdenken van de boekhouding, of liefst: van de boekhoudkunde, vermits de resultaten van een onderneming ten slotte steeds in cijfers moeten worden uitgedrukt (ook in de landen van socialistische economie). Terloops, deze opvatting van de onderneming stelt voorop dat de jurist een grondiger economische en inz. boekhoudkundige vorming ontvangt. Anders zal het nieuwe recht – het recht van de onderneming – hem ontsnappen om het exclusief jachtterrein te worden van « experts » en van bureaucraten.

Wanneer ze op de markt optreedt (hypothese van de Westerse stelsels, maar gelijkaardige beperkingen bestaan ook elders) is de onderneming onderworpen aan een *ordre public économique*, waaraan Ripert, Savatier zelf, zijn landgenoot Farjat, en onze landgenoot Staatsraad Baeteman reeds diepgaande onderzoeken hebben gewijd. Voor Savatier is de economische openbare orde niet structureel, wel conjunctureel opgevat. Zij hangt af van de wenselijk geachte economische politiek. « Wenselijk geacht », door wie? Uiteraard, door de regeerders, vermits zij in onze *welfare state* de uiteindelijke verantwoordelijkheid dragen (d.w.z.: zij zijn degenen aan wie men uiteindelijk verantwoording vraagt wanneer het mis gaat met de economie) voor de economische en sociale welvaart. Dit brengt mee dat de onderneming steeds meer onder de *invloed van het publiek recht* komt te staan, en dat de « magistratuur der economie » steeds meer berust op beleidsoverwegingen eerder dan op de rechtstechniek. Het vraagstuk « administratie of rechter? » is ook in ons land niet onbekend.

Moet men hieruit besluiten — zoals sommigen het, wellicht te spoedig, doen — dat de onderneming, ook de particuliere onderneming, belast is met een openbare dienst? dat ze volledig in de afhankelijkheid van het publiek recht moet komen staan? Stellig niet, meent Savatier: « il y a dans l'entreprise une âme de droit privé, quelque chose qui est irréductible au droit public ». Hier ligt precies de taak van de jurist. Hij mag het *recht van de onderneming* niet miskennen, hij mag het niet uitsluitend toevertrouwen aan degenen die — ten gevolge van hun maatschappelijke taak — vooral bekommerd zijn om de economische finaliteit van de onderneming, om het economisch beleid van een gemeenschap. *Le juriste doit avoir le dernier mot*. Omdat de menselijke waarden meer belang hebben dan de boekhoudkundige waarden. Omdat het doel ver boven de middelen staat.

Deze voordracht duurde meer dan anderhalf uur, en alle aanwezigen waren bekoord, en bleven het. Door het

woord van Savatier — hij las niet voor — en door zijn ideeën. Dat er naderhand nog talrijke vragen werden gesteld hoeft niet te verwonderen. Savatier is een man die niemand onverschillig laat. Prof. J. Dabin, voorzitter van het Centrum, drukte de bewondering en de dankbaarheid van de toehoorders uit met geveugelde woorden. Het was mooi — vergeef uw verslaggever zijn sentimentaliteit — het was mooi Dabin zijn vriend Savatier te zien danken. Ziedaar twee mannen die een veertig jaar lange universitaire leeropdracht achter de rug hebben, en bij de eersten zijn om de jongeren niet alleen nieuwe ideeën in te blazen, maar hen ook een hart onder de riem te steken om deze ideeën met het nodige enthousiasme verder uit te werken en uit te diepen.

Het Interuniversitair Centrum voor Rechtsvergelijking verdient onze innige dankbaarheid omdat het dit verrijkend contact heeft mogelijk gemaakt.

Guy SCHRANS

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 3 maart 1967.

Voorzitter: M. Belpaire.

Raadsheer-verslaggever: M. De Vreese.

Eerste Advocaat-generaal: M. Ganshof van der Meersch.

Advocaten: Mrs. Van Ryn en Van Leynseele.

Wilsgebreken. — Dwaling over de zelfstandigheid. — Begrip.

De dwaling is een oorzaak van nietigheid van de overeenkomst wanneer zij de zelfstandigheid betreft van de zaak die het voorwerp uitmaakt van de overeenkomst.

De zelfstandigheid van de zaak is ieder element dat de partij er hoofdzakelijk toe bepaald heeft het contract aan te gaan, zodanig dat zonder dit element het contract niet zou zijn afgesloten.

Noach e.a. t./ De Vlies.

Gelet op het bestreden arrest, op 18 januari 1965 door het Hof van beroep te Brussel gewezen;

Over de drie middelen afgeleid, het eerste en het tweede, uit de schending van artikel 97 van de Grondwet, het eerste, doordat het bestreden arrest de verkoop van de tapijten verbreekt wegens dwaling in hoofde van verweerder om de reden dat: « uit de bestanddelen van de zaak vaststaat dat oosterse tapijten werden verkocht die niet herkomstig waren uit de streken waarvan zij de benaming dragen, dat zulks misleidend is in hoofde van een niet-deskundig koper, te meer daar moet worden gelet op de alleszins aanzienlijke prijs; dat de ten deze gevolgde handelspraktijken dan ook niet kunnen aangenomen worden en de verbreking van de kwestieuze koop, zo niet uit hoofde van bedrog (niet bewezen), althans wegens dwaling, zich dan ook opdringt, te meer daar de verkoper, op het certificaat van oorsprong, zich verbond de litigieuze tapijten te ruilen », terwyl deze motieven betekenen: 1) ofwel dat de rechtsvoorganger van de eisers oosterse tapijten, die niet herkomstig waren uit de streken waarvan ze de benaming dragen, verkocht had, zodat het arrest also het voorwerp van de verkoop bepaald heeft en er hoegenaamd van dwaling geen sprake meer is, en het een grove verwarring maakt tussen het begrip van de ver-

koop zelf en de levering; 2) ofwel dat het verkopen van oosterse tapijten die niet herkomstig zijn uit de streken waarvan ze de benaming dragen, van die aard is dat het in hoofde van verweerder dwaling verwekt, zodat het arrest aldus de conclusie van de eisers niet beantwoordt waarbij deze hadden staande gehouden dat verweerder de tapijten gekocht had omdat hij ze gaarne zag en niet omdat hij meende dat ze uit de streken waarvan ze de naam droegen kwamen, zodat het arrest steunt op tegenstrijdige, onduidelijke, duistere en in alle geval onvolledige motieven, hetgeen de schending medebrengt van artikel 97 van de Grondwet;

het tweede, doordat het arrest de verkoop van de tapijten verbreekt wegens dwaling in hoofde van verweerder om de in het eerste middel aangehaalde redenen,

terwyl deze motieven dubbelzinnig, tegenstrijdig en duister zijn, daar het niet mogelijk is uit te maken of het arrest de dwaling vestigt op de zogezegd voor een niet-deskundig koper misleidende handelspraktijk die erin bestaat oosterse tapijten te verkopen die niet herkomstig zijn uit de streken waarvan ze de benaming dragen, ofwel op het feit dat de verkoper zich heeft verbonden de tapijten te ruilen, zodat het arrest niet op voldoende wijze gemotiveerd is;

het derde, uit de schending van de artikels 1110, 1315, 1320, 1322 van het Burgerlijk Wetboek en 97 van de Grondwet,

doordat het arrest de verkoop van de tapijten verbreekt wegens dwaling in hoofde van verweerder om de in het eerste middel aangehaalde redenen,

terwyl: 1) de eisers staande hielden dat verweerder de tapijten heeft gekocht niet omdat hij meende dat deze vervaardigd werden in de streken waar ze vandaan kwamen (Ardebil, Kirman, Jacht-Mogul en Hatschly-Bochara), maar wel eenvoudigweg omdat de tapijten hem bevielen en hij de bevestiging kreeg dat het wel oosterse tapijten waren, hetgeen met de werkelijkheid overeenstemt, zodat er geen dwaling tussen partijen bestond over de zelfstandigheid van de zaak, voorwerp van de verkoop (schending van artikel 1110 van het Burgerlijk Wetboek); 2) het feit dat het handelsgebruik de in Pakistan vervaardigde tapijten te betitelen met de naam van een andere oosterse streek, waarvan zij de tekening dragen (Bochara), misleidend zou zijn voor een niet-deskundig koper, hoegenaamd niet betekent dat er daarom dwaling over de zelfstandigheid van de zaak zou bestaan, en het in geen geval door verweerder

bewezen is dat hij andere tapijten heeft willen kopen dan die welke hij gekocht heeft (schending van de artikels 1110 en 1315 van het Burgerlijk Wetboek); 3) het feit dat de rechtsvoorganger van de eisers zich op het certificaat van oorsprong zou verbonden hebben de tapijten te ruilen, hoegenaamd geen aanleiding ertoe kan geven te besluiten dan verweerder een dwaling zou begaan hebben over de zelfstandigheid van de verkochte zaak, en zulks wel aannemen een schending uitmaakt van de bewijskracht van de overeenkomst en eveneens een onduidelijkheid betekent in de motivering (schending van de artikels 1320 en 1322 van het Burgerlijk Wetboek en 97 van de Grondwet); 4) het arrest de regelmatig door de eisers genomen conclusie niet beantwoordt waarbij deze staande hielden dat er geen dwaling omtrent de zelfstandigheid van de zaak was daar verweerder de tapijten gekocht had omdat hij ze gaarne zag, en de verkochte tapijten in Pakistan waren vervaardigd, dus oosterse tapijten waren, en verweerder ze gekocht had niet omdat hij meende dat ze uit Ardebil, Kirman, Jacht-Mogul en Hatschly (Bochara) zelf afkomstig waren, en dat bij betere voorlichting verweerder de tapijten nog zou gekocht hebben (schending van artikel 97 van de Grondwet), zodat het arrest de in het middel aangeduide wetsbepalingen geschonden heeft.

Overwegende dat de eisers de vaststelling van het arrest dat de kwestieuze tapijten niet herkomstig waren uit de streken waarvan zij de benaming dragen, niet bekritisseren;

Overwegende dat uit de in de middelen aangehaalde redenen van het arrest blijkt dat de rechter: 1) oordeelt dat verweerder de tapijten heeft gekocht omdat hij meende dat zij herkomstig waren uit de streken waarvan zij de benaming dragen; 2) beslist dat het verkopen van oosterse tapijten die niet herkomstig zijn uit de streken waarvan zij de benaming dragen oorzaak is van dwaling in hoofde van een niet-deskundig koper zoals verweerder, zodat in hoofde van de verweerdere wel degelijk dwaling bestond betreffende de zelfstandigheid van de zaak; 3) vonnist dat de verkoop wegens die dwaling moet worden « verbroken »;

Overwegende dat voormelde motivering de in het eerste middel en in het derde middel, onder 4, aangehaalde conclusie van de eisers passend beantwoordt en aan het vormvoorschrift van artikel 97 van de Grondwet voldoet;

Overwegende dat het arrest de dwaling in hoofde van verweerder vestigt op de verkeerde voorstelling die hij zich maakte van de herkomst van de tapijten en beslist dat hij de tapijten kocht omdat hij meende dat zij herkomstig waren uit de streken waarvan zij de benaming droegen;

Overwegende dat de dwaling een oorzaak van nietigheid van de overeenkomst is wanneer zij de zelfstandigheid betreft van de zaak die het voorwerp uitmaakt van de overeenkomst; dat de zelfstandigheid van de zaak is ieder element dat de partij er hoofdzakelijk toe bepaald heeft het contract aan te gaan, zodanig dat zonder dit element het contract niet zou zijn gesloten;

Overwegende dat de beschouwing van het arrest omtrent de verbintenis de tapijten te ruilen een overtuigende reden is;

Dat het derde middel, in zover het die beschouwing bekritiseert, niet ontvankelijk is;

Overwegende dat, in zover het derde middel staande houdt dat, zo verweerder de tapijten kocht, het niet was omdat hij meende dat ze afkomstig waren uit wel bepaalde streken, het opkomt tegen een feitelijke en dienvolgens soevereine vaststelling van het arrest;

Overwegende dat geen van de middelen kan worden aangenomen,

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt de eisers in de kosten.

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 13 december 1965.

Voorzitter: M. van Beirs.

Raadsheer-verslaggever: M. De Bersaques.

Advocaat-generaal: Mr. Krings.

Vennootschappen. — Balans en winst- en verliesrekening. — Verplichting van de beheerders tot bekendmaking of neerlegging binnen vijftien dagen na de goedkeuring. — Geen verplichting tot verwezenlijking van de goedkeuring binnen een bepaalde termijn.

Volgens de artt. 80, 161 en 201 - 4° vennootschapswet zijn de beheerders ertoe gehouden tot de bekendmaking of neerlegging van de in die artikelen vermelde balans en winst- en verliesrekening over te gaan binnen vijftien dagen na goedkeuring ervan, maar hun wordt niet de verplichting opgelegd die goedkeuring, die van de soevereine beslissing van de algemene vergadering der aandeelhouders afhangt, binnen een bepaalde termijn te bekomen.

(De Schrijver.)

Gelet op het arrest, gewezen op 5 maart 1965 door het Hof van beroep te Gent;

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artt. 200 en 201-4° van de samengeschakelde wetten op de handelsvennootschappen, doordat het bestreden arrest eiser veroordeeld heeft, bij toepassing van voormeld artikel 201-4°, terwijl die bepaling aan eiser slechts de verplichting oplegde de balans en de winst- en verliesrekening te doen bekendmaken en neer te leggen, binnen de 15 dagen na hare goedkeuring, en de algemene vergadering van de aandeelhouders van de naamloze vennootschap « G. De Schrijver-Société anonyme de Transports » zulke goedkeuring niet had verleend, zodat één der bestanddelen van het ten laste van eiser gelegde misdrijf ontbrak:

Overwegende dat het arrest vaststelt dat de inbreuk op artikel 201-4° van voormelde wetten voltrokken was op 22 april 1963, 't is te zeggen vijf weken na de datum van de statutaire vergadering van de aandeelhouders, 16 maart 1963, omdat eiser, als beheerder van de naamloze vennootschap, verplicht was binnen die termijn « de goedkeuring, neerlegging en publicatie van een balans en een winst- en verliesrekening over het dienstjaar 1962 te verwezenlijken »;

Overwegende dat zulke verplichting niet blijkt uit de tekst van de artikels 80, 161 en 201-4° van voormelde wetten, volgens welke, de beheerders slechts gehouden zijn tot zulke bekendmaking en neerlegging over te gaan binnen de vijftien dagen van de goedkeuring van gezegde balans en rekening, zonder hem de verplichting op te leggen om die goedkeuring, die van de soevereine beslissing van de algemene vergadering der aandeelhouders afhangt, binnen een bepaalde termijn te bekomen;

Overwegende dat de uitgesproken veroordeling dus niet wettelijk gerechtvaardigd is;

Om die redenen :

Vernietigt het bestreden arrest ;
Beveelt dat melding van het thans gewezen arrest zal worden gemaakt op de kant van de vernietigde beslissing ;
Laat de kosten ten laste van de Staat ;
Zegt dat er geen aanleiding bestaat tot verwijzing.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

8e Kamer. — 21 oktober 1966.

Voorzitter : Baron de la Vallée Poussin.

Raadsheren : M.M. Elleboudt en Rey.

Openbaar Ministerie : M. Willems.

Advocaten : Mrs. Verhaeren en Lange, loco Van den Heuvel.

Bevoegdheid en aanleg. — Schatting van het geding. — Ontbinding. — Waarde van de overeenkomst staat niet gelijk met de waarde van de ontbinding. — Beroep ontvankelijk

Om de ontvankelijkheid van een beroep te beoordelen mag het Hof zich niet steunen op de waarde van de overeenkomst waarvan de ontbinding gevraagd wordt. Het bedrag van deze overeenkomst kan niet gelden als schatting van het geding. De ontbinding heeft een eigenwaarde die afzonderlijk moet geschat worden.

Wanneer deze schatting ontbreekt is het beroep onontvankelijk.

Vercammen t./ Leyers.

Gezien, in behoorlijke vorm overgelegd, de stukken van de rechtspleging, onder meer de uitgifte van het vonnis de dato 19 oktober 1961 der Rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen en de akte van beroep de dato 21 november 1961 ;

Overwegende dat geïntimeerde terecht de onontvankelijkheid van het beroep inroept ;

Overwegende inderdaad dat de eis, door appellandt ingeleid, strekte tot verbreking van een overeenkomst, samen met een schadevergoeding van 10.388 fr ; dat het geding noch in de dagvaarding noch in de eerste besluiten geschat werd ; dat voor de eerste rechter een tegeneis ingediend werd ten belope van 5.000 frank ;

Overwegende dat appellandt tevergeefs houdt staan dat zijn eis in verbreking niet hoeft geschat te worden daar de aard en het bedrag van deze eis dit bepaalden ;

Overwegende weliswaar dat het geding steun vindt op een bestelling van 25.075 fr. doch dat de melding van dit bedrag in de dagvaarding niet als een schatting van het geding kan aangezien worden ; dat de eigen waarde van de ontbinding niet gelijk staat met de bedongen kostprijs en zelfs bezwaarlijk in aanmerking kan komen waar, zoals in casu, het dominum emergens en het luceum cessans afzonderlijk bepaald worden in de eis tot schadevergoeding en geen ander belang, voordeel of schade worden ingeroepen ;

Overwegende dat geïntimeerde een schadevergoeding vraagt wegens tergend en roekeloos beroep : dat deze wedereis ontvankelijk is, doch ongegrond ;

Overwegende inderdaad dat appellandt zich heeft kunnen vergissen over de draagwijdte van de bepalingen der wet van 25 maart 1876 en dat de gegevens der zaak niet volstaan om te beslissen dat hij roekeloos is opgetreden ;

*Om deze redenen,**Het Hof,*

Gelet op art. 24 der wet van 15 juni 1935 ;

Gehoord in openbare zitting, de heer Advocaat Generaal Convent in zijn eensluidend advies betreffende de onontvankelijkheid van het beroep ;

Verklaart het beroep onontvankelijk ;

Verklaart de wedereis ongegrond ;

Verwijst appellandt in de kosten van beroep.

HOF VAN BEROEP TE GENT

2e Kamer. — 19 april 1967.

Voorzitter : M. Santenaire.

Raadsheren : M.M. De Clercq en Desplenter.

Advokaat-generaal : M. Versée.

Advokaten : Mrs. Van Isacker en Aernoudts.

Auteursrecht. — Schilderij. — Overschildering van een toegelaten mecanografische reproductie. — Namaking.

Wanneer een kunstschilder slechts het recht op mecanografische reproductie van zijn schilderij heeft afgestaan, maakt hij die een dergelijke reproductie met olieverf overschildert, de handtekening van de auteur inbegrepen, zich schuldig aan namaking van het schilderij en van de handtekening, en pleegt hij bij het te koop stellen van het nagemaakte schilderij inbreuk op art. 22 van de wet van 22 maart 1886 op het auteursrecht.

O.M. en W.J. t./ D.A.

Overwegende dat de principale beroepen alsook het incidenteel beroep van de burgerlijke partij tijdig en regelmatig ingesteld werden ;

Op strafrechtelijk gebied.

Overwegende dat beklaagde bekend heeft een reproductie van een schilderij van J.W., uitgegeven door het bedrijf Stehli, met olieverf overschilderd te hebben (st. 15) ; dat hij in zijn besluiten, in strijd met de werkelijkheid beweert dat hij alleen de donkere kleuren (van de reproductie) met plastic heeft aangedikt en daarop een laagje vernis gestreken heeft ; dat beklaagde ook de handtekening van de auteur, die klacht ingediend heeft, met verf overschilderd heeft ; dat beklaagde dit stuk te koop gesteld en verkocht heeft ;

Overwegende dat de auteur slechts het recht op mecanografische reproductie van het origineel aan de uitgeverij Stehli afgestaan heeft en geenszins het recht om mechanisch vervaardigde reproducties met olieverf te overschilderen ;

Overwegende dat beklaagde de brief niet overlegt waarin hij « vooraf » (vóór de overschildering) aan de uitgeverij Stehli zou gevraagd hebben welke bewerkingen hij op de reproducties mocht uitvoeren ; dat de overgelegde brieven van de uitgeverij Stehli alleen aantonen dat beklaagde aan de uitgeverij Stehli inlichtingen gevraagd, heeft betreffende het aanbrengen op doek en het plasticeren van de reproducties die deze uitgever vervaardigd had ; dat deze uitgever, volgens de overgelegde stukken, nooit aan beklaagde medegedeeld heeft dat hij een reproductie en de gedrukte handtekening van de schilder met olieverf mocht overschilderen ; dat de aanvankelijke

loocheningen van beklagde aantonen dat hij best wist dat hij deze overschildering niet mocht uitvoeren ;

Overwegende dat beklagde, door van de gedrukte handtekening een geschilderde handtekening te maken, het karakter van de reproductie verdoezeld heeft, dat beklagde die handel drijft in schilderijen en in reproducties en die dus de waarde van een geschilderde handtekening moet kennen, redelijkerwijze geen andere bedoeling kan gehad hebben dan een stuk te vervaardigen dat als een origineel zou kunnen doorgaan ;

Dat uit de omstandigheid dat beklagde de overschilderde reproductie slechts aan de prijs van een gedrukte en op doek gebrachte reproductie te koop aanbood en verkocht, de afwezigheid niet blijkt van zijn inzicht om een winst te nadele van de auteur te verwezenlijken en het bewijs niet voortvloeit dat hij niet kwaadwillig of bedrieglijk de naam van de auteur op de reproductie overschilderd heeft ; dat over het algemeen meer waarde gehecht wordt aan een geschilderde dan aan een gedrukte reproductie ; dat het ook overbekend is dat vele personen goedkoop een schilderwerk zoeken te verwerven dat zij als een origineel kunnen laten doorgaan en dat een overschilderde reproductie door dat soort kopers veel gemakkelijker zal gekocht worden dan een « echte » reproductie

Overwegende dat de beide te laste gelegde feiten bewezen zijn ; dat zij spruiten uit hetzelfde misdadig opzet zodat slechts één straf dient uitgesproken te worden ; dat de geldboete door de eerste rechter opgelegd, de gepaste beteugeling uitmaakt voor de beide weerhouden feiten ;

Op burgerlijk gebied.

Overwegende dat de burgerlijke partij schade geleden heeft door het te koop aanbieden van een overschilderde reproductie van haar kunstwerk ; dat het vertrouwen van haar cliënteel ongetwijfeld erdoor geschokt werd ; dat de burgerlijke partij slechts door de inbreuk te doen vaststellen, het nagemaakte stuk te kopen, een eis tot schadevergoeding in te leiden en haar stelling voor de rechtsmachten van wijzen te verdedigen zich recht heeft kunnen doen wedervaren ; dat er in de bijzondere omstandigheden van onderhavig geval een oorzakelijk verband bestaat tussen de extra judiciale kosten van dit geding en de schade veroorzaakt door het misdrijf ;

Overwegende dat de volgende schaden bewezen zijn :
1. koopprijs van het nagemaakte doek : 2.500 fr. - 2. kosten van vaststellingen door een gerechtsdeurwaarder 1.150 fr. - 3. kosten verbonden aan het voeren van het geding in beide aanleggen, naar billijkheid : 7.000 fr. - 4. morele schade, naar billijkheid : 7.000 fr., hetzij samen 17.650 fr. ; dat het incidenteel beroep van de burgerlijke partij derhalve gedeeltelijk gegrond is

Overwegende dat de verbeurdverklaring voorzien bij art. 23 van de wet dd. 22 maart 1886 de auteur niet treft die rechtmatig eigenaar geworden is van het vervalst werk ;

Om deze redenen,

Gelet op art. 24 der wet van 15 juni 1935, art. 65 SWB en toepassing doende van de wetsbepalingen door de eerste rechter ingeroepen en op deze terechtzitting door de Voorzitter hernomen ; met daarenboven art. 25, 26 W 22-3-1886 ;

Het Hof,

wijzende op tegenspraak ;

Ontvangt de beroepen en er over beslissende ;

Doet het beroepen vonnis teniet in zover het :

1. Het feit omschreven sub B niet bewezen verklaart en

de beklagde uit dien hoofde van de rechtsvervolgung ontslaat ;

2. de inbeslag genomen schilderij verbeurd verklaart en de vernietiging ervan beveelt ;

3. een schadevergoeding van 7.500 fr. toekent ;
opnieuw desaangaande wijzende :

1. Met eenparigheid van stemmen : zegt dat het feit B bewezen is en dat de straf door de eerste rechter opgelegd de gepaste beteugeling uitmaakt voor de samenlopende feiten A en B ;

2. beveelt de teruggave van de inbeslaggenomen schilderij aan J.W. ;

3. Veroordeelt beklagde aan de burgerlijke partij te betalen als schadevergoeding de hoofdsom van 17.650 fr. te vermeerderen met de intresten en de kosten zoals in het beroepen vonnis bepaald ;

Bevestigt het beroepen vonnis voor het overige ;

Verwijst de beklagde in de kosten van de aanleg gevallen aan de zijde van het Openbaar Ministerie, deze kosten begroot in het geheel op 744 fr. ;

Verwijst de beklagde in de kosten van beroep gevallen aan de zijde van de burgerlijke partij.

CORRECTIONELE RECHTBANK TE DENDERMONDE

2e Kamer. — 4 februari 1963.

Voorzitter : Rollier.

Rechters : De Clercq & Mosselman

Advokaten : Mr. Cooreman, Sallieres & De Bruyn.

Deskundig onderzoek in strafzaken. — Lichaamsonderzoek.

1. *Lichaamsonderzoek in strafzaken is niet afhankelijk van een beschikking van de Raadkamer, wanneer de eerbaarheid van de onderzochte persoon niet kan aangetast worden (art. 25 Wet 20 april 1878).*
2. *Derhalve kan de beklagde in dergelijk geval geen geneesheer, door hem gekozen, bij het lichaamsonderzoek laten aanwezig zijn.*
3. *Deskundig onderzoek in strafzaken, is niet tegensprekelijk.*

O.M. t./X.

Overwegende dat in tegenstrijd met de zienswijze van de verdachte, art. 25 van de Wet van 20-4-1878, dat het lichaamsonderzoek afhankelijk stelt van een beslissing van de rechtsmachten van onderzoek of van wijzen, niet toepasselijk is op gevallen waarin de eerbaarheid niet kan aangetast worden door gezegd lichaamsonderzoek ;

Overwegende dat, indien een paar auteurs uit de tijd dier Wet, en dan nog met tegenzin, doch zich steunend op de letter van de Wet, art. 25 toepasselijk verklaarden ook op lichaamsonderzoeken, waarbij de eerbaarheid niet in het gedrang komt (Timmermans, *Détention préventive*, nr. 537 ; Limelette, in Belg. Jud. 1874, kol. 1337), al de andere, recentere schrijvers, zich steunend op de geest van de Wet en de voorbereidende werkzaamheden, het tegendeel voorhouden (Beltjens, *Enc. Dr. crim. Belge*, T.I, art. 25 W. 20-4-1874, nr. 2, die in dezelfde zin Haus aanhaalt ; Pand. Belges, V° *Exploration corporelle*, nrs. 15, 16 en 18 ; R.P.D.B., V° *Procédure Pénale*, nr. 365 ; Braas, *Proc. Pén. T.I*, p. 345, nota 1 ; Hayoit de Termicourt, in Rev. Dr. Pén. 1924, nr. 53, bl. 414 ; Schuind, *Droit Crim. T.I*, bl. 476 ; Simon, *Strafvordering*, nr. 435 ; Marchal et Jaspar, *Dr. crim. nr.*

2401; Hoeffler, Instruction préparatoire, bl. 250; Van Bogaert, in Rechtsk. Weekbl. 1947-48, kol. 273, die de mening van Thonissen, verslaggever van de Wet, zoals hij ze later weergaf in zijn verslag over de hervorming van de Strafvordering (D.I. bl. 237 vgg.) aanhaalt: «Celui-ci (le législateur) n'avait en vue que «les visites corporelles intéressantes la pudeur»»;

Overwegende dat men aan het woord «lichaamsonderzoek» niet zijn letterlijke betekenis, ontleend aan het woordenboek, doch zijn wettelijke betekenis, gewild door de Wetgever, dient te geven, nl. het lichaamsonderzoek dat de eerbaarheid krenkt;

Overwegende dat verschillende onder de gemelde auteurs als voorbeelden van de betekenis van de Wet onderzoeken inzake kindermoord, vruchtafdrijving, verkrachting, aanranding op de eerbaarheid, nl. alle onderzoeken op de geslachtsorganen, opgeven, en anderzijds (Braas, loc. cit.) melden dat ze niet toepasselijk is op onderzoeken ingevolge gevechten, ongevallen, enz.;

Overwegende dat het geval van het slachtoffer Y, waarbij de bil diende onderzocht, ongetwijfeld niet in de eerste doch wel in de tweede categorie valt;

Overwegende dat, vermits art. 25 niet toepasselijk is, zijn tweede alinea, die verdachte het recht geeft een geneesheer bij het lichaamsonderzoek te laten aanwezig zijn, evenmin diende nageleefd;

Overwegende dat, wat de deskundige onderzoeken in strafzaken betreft, rechtspraak en -leer eenstemmig vaststellen dat deze niet tegensprekelijk zijn (Cass. 13-3-1961, Rev. Dr. Pén. 1961-62, p. 421; Hoeffler, op. cit. nr. 249 en aanhalingen);

Overwegende dat verdachte nochtans tijdens het onderzoek, kennis kreeg van het deskundige verslag, ingevolge de door hem uitgedrukte wens (st. 26), in tegenwoordigheid van één der deskundigen werd verhoord (st. 27) en over zijn opmerkingen een aanvullend deskundig verslag werd opgesteld (st. 37);

Overwegende dat aldus de regelen der strafvordering stipt werden nageleefd en de rechten van de verdediging ten volle gevrijwaard;

BURGERLIJKE RECHTBANK TE GENT HOGER BEROEP

Tweede Kamer. — 30 december 1966.

Voorzitter: M. Lefèvre.

Rechters: M.M. De Vriendt en M. Nuytink.

Advocaten: Mrs. I. De Wever, Geert Baert en
A. De Jonckheere.

Verzet. — Verstekvonnis met verval van aanleg. — Ontvankelijkheid. — Landpacht. — Onderverpachting. — Ontbinding van de pachtvereenkomst. — Geen misbruik van recht.

1. Geen wettekst ontzegt de partij die van een aanleg vervallen werd verklaard, het recht van verzet.
2. De eigenaar is gerechtigd de pacht te laten ontbinden wanneer de pachter zonder zijn schriftelijke toestemming onderverpacht. Daar de eigenaar over geen ander middel beschikt om een einde te maken aan de onderverpachting, kan de ontbinding van de hoofverpachting niet als rechtsmisbruik aangezien worden.

G. Martens t./ echtgenoten Plancquaert-Senesal en
F. Martens.

Gezien de stukken, o.m. de gossé van het beroepen

vonnis, dat op 11 maart 1966 werd verleend door de Vrede-rechter van het kanton Kruishoutem, en de gossé van het verstekvonnis dat door deze rechtbank en kamer werd verleend op 29 april 1966;

Gehoord de partijen in hun middelen en conclusies;

Ontvankelijkheid van het verzet.

Overwegende dat het verstekvonnis van deze rechtbank en kamer van 29 april 1966 de verweerders op verzet, toen geïntimeerden, ontslag van aanleg heeft toegekend, en de eiser op verzet, toen appellant, vervallen heeft verklaard van zijn beroep;

Overwegende dat de ontvankelijkheid van het verzet betwist wordt omdat dit verhaalmiddel niet mogelijk zou zijn tegen een vonnis dat verval van aanleg heeft uitgesproken

Overwegende dat geen wettekst de partij die van een aanleg vervallen verklaard werd, het recht van verzet ontzegt, verhaalmiddel dat, in de algemene regel, toegankelijk is voor elke verstekdoende partij;

Overwegende dat de houding van eiser op verzet niet toelaat er noodzakelijk uit af te leiden dat zijn verstek de bedoeling had afstand van aanleg te doen;

Overwegende dat de rechtspraak in het rechtsgebied van het Hof van Beroep te Gent de ontvankelijkheid aanvaardt (Gent, 13 maart 1961, R.W. met advies O.M., R.W., 1960-61, 1821);

Overwegende dat het verzet tijdig en op een regelmatige wijze werd ingesteld;

dat het verstekvonnis van 29 april 1966 dienvolgens moet ingetrokken worden;

Ontvankelijkheid van het hoger beroep:

Overwegende dat de apellant beroep heeft aangetekend tegen alle beschikkingen van het aangevochten vonnis van 11 maart 1966, namelijk tegen:

1. de verbreking van de pachtvereenkomst tussen de eigenaars en de pachter, betrekking hebbende op landbouwgronden, totale oppervlakte ongeveer 3 ha., omdat een perceel sectie 1 nr. 728 oppervlakte 96 a onderverpacht werd aan de appellant, en dienvolgens de afschrijving van de pachter;

2. de gemeenverklaring van deze beschikking, tenminste wat betreft het onderverpachte perceel, aan de appellant,

3. de veroordeling van de pachter en de onderpachter solidair tot de gedingskosten;

Overwegende dat de pachter dit vonnis aanvaard heeft door op 27 juni 1966 de gedingskosten te betalen;

dat hij op 29 juni met de eigenaars een nieuw pachtcontract sloot betreffende dezelfde landerijen, zoals blijkt uit de geregistreerde pachtvereenkomst die voorgelegd wordt;

Overwegende dat uit de tekst van dit pachtcontract vooreerst blijkt dat het vonnis aanvaard werd zonder meer, zodat het eerste punt van de vordering tussen eigenaars en pachter dus niet meer in betwisting is;

Overwegende dat de aanvaarding van het vonnis door de pachter evenwel geen invloed kan hebben op de ontvankelijkheid van het beroep van de onderpachter die, als verweerder rechtstreeks gedagvaard, door de gemeenverklaring van het vonnis, partij werd ten aanzien van de hoofdvordering (A.P.R., Tw. Beroep, nr. 267, R.P.D.B., Tw. Appel matière civile, nr. 54; R.C.J.B., 1949, noot Braas, blz. 123, nr. 7);

dat aldus niet alleen de gemeenverklaring in betwisting blijft maar de hoofdvordering tot verbreking zelf;

Overwegende dat de tekst verder voorziet dat een nieuw pachtcontract wordt verleend, op voorwaarde dat en vanaf het ogenblik, dat de uitvoering van het vonnis van verbreking ten aanzien van de onderpachter is uitgevoerd, uitvoering waartoe de pachter zich verbindt;

Overwegende dat, wat dit nieuw pachtcontract betreft, de appellant in ondergeschikte orde een gedingbeslissende eed opdraagt zowel aan de eigenaars als aan de pachter, waarbij hun opgedragen wordt te zweren dat zij geen nieuwe pachtvereenkomst gesloten hebben;

Overwegende dat geen enkele van de twee partijen op die eedopdracht geantwoord heeft;

Overwegende dat die eedopdracht niet ontvankelijk is gezien zij totaal overbodig is omdat zij betrekking heeft op een feit dat niet betwist wordt;

Over de grond van de betwisting.

Overwegende dat door geen enkele partij betwist wordt dat de onderverpachting gebeurde zonder schriftelijke toestemming van de eigenaars;

dat deze, zich daarop beroepend, de verbreking van het pachtcontract gevorderd en bekomen hebben;

Overwegende dat de appellant daartegen opwerpt dat deze vordering tot verbreking een rechtsmisbruik betekent;

Overwegende dat een rechtsmisbruik moet omschreven worden als een fout in de uitoefening van een recht waardoor het profijt dat men beoogt niet in verhouding is met de schade die er aan een derde uit voortvloeit (R.C.J.B. 1953, De Bersaques, L'abus de droit, blz. 272, en volg.);

dat appellant niet aanduidt welke fout de eigenaar zou begaan hebben;

Overwegende dat de appellant waarschijnlijk bedoelt dat de vordering fictief was, in die zin dat de verbreking van het pachtcontract alleen een voorwendsel was om de onderverpachting te doen eindigen;

dat hij als bewijs aanhaalt het nieuw pachtcontract van 29 juni waarvan hierboven sprake is;

Overwegende dat dienaangaande vooreerst moet opgemerkt worden dat het nieuw pachtcontract geen afstand inhoudt van de voordelen toegekend bij het vonnis, gezien juist aangedrongen wordt op de uitvoering van het vonnis ten aanzien van de onderpachter;

Overwegende dat de eigenaars er een rechtmatig belang kunnen bij hebben dat het verpachte goed een geheel blijft zonder dat een deel ervan onderverpacht wordt, b.v. om verzekerd te zijn van een goede uithaling door een persoon die hun vertrouwen geniet;

Overwegende dat de rechtbank over geen afdoende bewijzen beschikt dat de eigenaars gehandeld hebben uit eigen belang, alleen om de onderpachter te treffen;

Overwegende dat de eigenaars geen ander middel hadden om de onderverpachting te doen eindigen dan zich te richten tegen hun pachter; dat zij geen rechtstreekse vordering tegen de onderpachter hadden, die op zijn beurt, eventueel, alleen tegen de pachter, zijn verpachter, zijn rechten kan doen gelden;

Overwegende dat het aangevochten vonnis dienvolgens moet worden bevestigd ten aanzien van de appellant

Betreffende de gedingskosten.

Overwegende dat de vrederechter ten onrechte de twee oorspronkelijke verweerders solidair tot de gedingskosten veroordeeld heeft;

Op die gronden,

De Rechtbank,

Gelet op de artikels 2, 24, 34, 37 en 41 der wet van 15 juni 1935 op het taalgebruik in gerechtszaken;

Alle strijdige conclusies van de hand wijzend als ongegrond;

Verklaart het verzet ontvankelijk;

Trekt het verstekvonnis van 29 april 1966 in, en opnieuw wijzend: Ontvangt het beroep, verklaart het onge-

grond, met uitzondering van de beslissing over de gedingskosten;

Bevestigt het bestreden vonnis in al zijn beschikkingen, met dien verstande dat de partij Firmin Martens verwezen wordt in de helft van de gedingskosten van eerste aanleg, en de appellant in de andere helft;

Verwijst de appellant daarenboven in de kosten van het verzet en van het hoger beroep.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE HASSELT.

16 december 1966.

Voorzitter: M. Pexters.

Procureur des Konings: M. Gielen.

Advocaten: Mrs. Willems, Em. en G. Hoegars.

Verkeer. — Overtreding van de artt. 114, 1a en 74, van het verkeersreglement. — Overtreding van art. 27,1. — Gelijk verdeelde verantwoordelijkheid.

De bevoegde persoon, die met een wit licht het verkeer wil tegenhouden, brengt de weggebruikers in dwaling en overtreedt de artt. 74 x 114,1a van het algemeen verkeersreglement.

Indien desondanks enkele weggebruikers stoppen, terwijl een andere niet kan stoppen omdat zijn snelheid niet is aangepast aan de draagwijdte van de lichten van zijn wagen, is deze laatste in overtreding met art. 27,1 en dient hij de helft van de verantwoordelijkheid te dragen.

C. F. en V.M. t./ De Belgische Staat
(Ministerie van Landsverdediging).

Overwegende dat voormelde bedragen worden gevorderd naar aanleiding van een ongeval dat plaats greep te Leopoldsburch, Hechtelse steenweg op 1 september 1965;

Overwegende dat op voormelde plaats en datum aanlegger, die zijn personenwagen stuurde, waarin tweede aanlegster en zijn twee minderjarige kinderen hadden plaats gekomen, in botsing kwam met een rupswagen van het leger die vanuit een secundaire weg de hoofdweg gevolgd door eerste aanlegger nl. de Hechtelse steenweg, overstak;

Overwegende dat deze rupswagen bestuurd was door L.A., militair in dienst op het ogenblik der feiten; dat deze militair, die enkel het bevel uitvoerde hem door zijn overste opgelegd geen fout heeft bij het veroorzaken van het ongeval; dat alvorens de militaire colonne over de Hechtelse steenweg te laten gaan, luitenant S.F. de onderofficier G.I. op de hoofdweg het verkeer liet tegenhouden bij middel van een « witte » toortslamp en dit bevel werd uitgevoerd; dat ingevolge het signaal van G.I. enkele voertuigen stopten die door eerste aanlegger werden ingehaald en dat deze laatste dan op de hoofdweg tegen de rupswagen reed;

Overwegende dat het gegeven signaal niet werd gegeven overeenkomstig de artt. 114/1a en 74 van de wegcode en van aard was, alhoewel enkele weggebruikers hebben gestopt, de bestuurders in dwaling te brengen gelet op het « wit » licht waarmede het signaal werd gegeven, dan wanneer een belemmering op de weg met rood licht wordt aangeduid of in casu met de reflecterende schijf, witte cirkel met rode ring;

Overwegende dat bijgevolg de bevelhebber van de colonne, luitenant S.F. een fout beging en het verkeersreglement overtreden heeft om de redenen voormeld;

dat hij als orgaan van de Staat de verantwoordelijkheid van verweerder in het gedrang brengt;

Overwegende dat ook eerste aanlegger een fout beging en nl. art. 27/1 van de wegcode overtreden heeft door zijn snelheid niet te hebben aangepast aan de draagwijdte van de lichten van zijn wagen;

Overwegende dat derhalve de fouten begaan door het orgaan van verweerder en eerste aanlegger in rechtstreeks verband staan met de gevolgen van het ongeval en zij beiden solidair gehouden zijn met betrekking tot de schade geleden door tweede aanlegster en door de beide minderjarige kinderen; dat het aandeel van eerste aanlegger en verweerder bij het veroorzaken van het ongeval, gelet op de omstandigheden, voor ieder op de helft der veroorzaakte schadefouten dient te worden vastgesteld;

Overwegende dat de schade als volgt dient geraamd:

NOOT: Art. 7.4. van het algemeen verkeersreglement geeft aan de bevoegde personen slechts de mogelijkheid van het verkeer stil te leggen met de reflecterende schijf (witte cirkel met rode ring). Anderzijds heeft art. 114.1 slechts betrekking op de vaste verkeersbelemmeringen.
R.C.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE BRUSSEL

Kortgeding. — 1 april 1967.

Voorzitter: (wn.) M. Verheyden.

Advocaten: Mrs. Bonnet loco Mr. L. Silance en
J. Mertens de Wilmars.

Kantonement. — Ontvankelijkheid. — Appreciatiebevoegdheid van de rechter in het kortgeding.

Kantonement kan slechts gevraagd worden door een partij die in beroep is gegaan; tot zolang is de vordering niet ontvankelijk.

Wanneer de voorwaarden van het artikel 554 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering verenigd zijn, mag de Rechter in kortgeding het kantonement slechts weigeren indien de partij die zich daartegen verzet aantoonde dat buitengewone omstandigheden die weigering verantwoorden.

Gezien de dagvaarding.

Overwegende dat de zaken ingeleid bij bovenvermelde dagvaarding verknocht zijn en dienen samengevoegd;

Overwegende dat beide eisen ertoe strekken aanlegster toe te laten gebruik te maken van de procedure van kantonement voorzien bij art. 553 en 554 van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering;

Overwegende dat de ontvankelijkheid van de eis ingesteld bij dagvaarding dd. 17 maart 1967 betwist wordt om reden van het feit dat slechts na die datum beroep werd ingesteld tegen het vonnis waarvan verweerder de tenuitvoerlegging vervolgt;

Overwegende dat de ontvankelijkheid van een vordering dient beoordeeld te worden op de datum van het inleidend exploit; dat art. 554, 2e van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering voorziet dat de aanvraag tot kantonement veronderstelt dat hoger beroep zou ingediend zijn tegen het vonnis waarvoor de tenuitvoerlegging vervolgd wordt;

Overwegende bij gebrek aan vervulling van die voorwaarde, de eis ingesteld bij dagvaarding van 17 maart 1967 onontvankelijk is;

Overwegende dat de ontvankelijkheid van de eis, ingesteld bij dagvaarding van 25-3-1967 niet betwist wordt;

Overwegende dat de eis strekt tot het vrijmaken van de bij exploit van 13 maart 1967 ten laste van aanlegster ten uitvoerende titel in beslaggenomen goederen, mits storting door haar bij de Deposito- en Consignatiekas van de sommen nodig om te beantwoorden aan de oorzaken van het beslag

Overwegende dat bij vonnis dezer rechtbank dd. 19-9-'66 aan aanlegster veroordeeld werd aan verweerder te betalen een som van 73.410 fr. vermeerderd met de gerechtelijke intresten en de kosten; dat voornoemd vonnis uitvoerbaar werd verklaard bij voorraad niettegenstaande alle verhaal en zonder borg; dat tegen dit vonnis bij exploit van 25 maart 1967 beroep werd aangetekend;

Overwegende dat de voorwaarden vervuld zijn om aanlegger toe te laten gebruik te maken van het recht tot kantonement, voorzien bij artikel 554 van het wetboek van burgerlijke rechtsvordering; dat niet bewezen wordt dat de niet onmiddellijke tenuitvoerlegging van het vonnis dd. 19-9-1966 aan verweerder een onherstelbare schade zou veroorzaken; dat, bij gebrek aan buitengewone omstandigheden, het aan de rechter van kortgeding niet toebehoort te zeggen dat aanlegster geen gebruik zal mogen maken van de procedure tot kantonement

Gelet op art. 4 par. I van de wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken;

Om die redenen,

Wij, Verheyden, Onder-Voorzitter der rechtbank van Eerste Aanleg zetelende te Brussel; het ambt van Voorzitter waarnemend wegens wettelijk belet van de titularis;

Bijgestaan door griffier Meysmans,

Rechtsprekende voorlopig en op tegenspraak: alle andere conclusiën van de hand wijzende;

Voegen de zaken samen, ingeleid bij de dagvaarding van 17 en 25 maart 1967;

Verklaren de eis, ingeleid bij dagvaarding dd. 17 maart 1967 onontvankelijk;

Ontvangen de eis voor het overige;

Stellen vast dat de voorwaarden die de toepassing van art. 554 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtspleging toelaten, vervuld zijn;

Laten aanlegster toe het kantonement te doen voorzien bij art. 554 van het W.B.R.;

Laten haar toe te storten bij de Deposito- en Consignatiekas of in handen van een door verweerder aangenomen sekwester, de sommen van 73.410 fr., vermeerderd met de bijhorigheden, en de som van 61.059 fr. vermeerderd met de bijhorigheden, bedragen in hoofdsom, intresten en kosten, van de veroordelingen waarvan de tenuitvoerlegging wordt vervolgd; sommen die bijzonder zullen bestemd zijn tot delging van de schuldvordering van verweerder, onder voorwaarde dat de rechten van deze laatste later definitief zouden erkend worden;

Zeggen dat, mits storting van voornoemde sommen onder de hierboven gestelde voorwaarden, de inbeslaggenomen voorwerpen van de gevolgen van de inbeslagname zullen bevrijd zijn;

Wijzen het overige van de eis af.

NOOT: De rechtspraak blijft fel verdeeld over de appreciatiebevoegdheid die aan de voorzitter in kortgeding toekomt terzake van kantonement (zie o.a. C. Caenepeel. Over het Kantonement in R.W. 64-65 kol. 1849 en volg.).

In afwijking van het standpunt van een belangrijk deel der rechtspraak die bij Caenepeel goedkeuring vindt, heeft de brusselse President zijn appreciatiebevoegdheid om kantonement toe te staan dan wel te weigeren niet prijs-

gegeven. (In dezelfde zin. Koophandel Antwerpen. Kortgeding 16 februari 1965 R.W. 64-65 kol. 1882). Aandacht verdient echter de door hem gestelde regel dat het kantonnement in beginsel moet worden toegestaan en dat er buitengewone omstandigheden nodig zijn om een weigering te verantwoorden. Het is dus niet de partij die verlangt te kantonneren die moet aantonen dat zij daarvoor ernstige motieven kan aanvoeren; het is omgekeerd de partij die zich tegen kantonnement verzet die daarvoor goede redenen moet hebben.

Dit standpunt is van aard om beide tot nu toe tegenstrijdige tendenzen dichter bij elkaar te brengen. In elk geval blijft het aangewezen steeds de uitsluiting van kantonnement aan de Rechter ten gronde te vragen.

J.M.W.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE ANTWERPEN

8e Kamer. — 28 september 1966

Voorzitter : M. Goossens
Referendaris : M. Caenepeel
Advocaten : Mrs. Jacqmain en Daeseleire

Faillissement. — Rechtsmiddel tegen bevelschrift van rechter-commissaris. — Dadelijke uitwinning. — Beding van supplement, door koper te betalen, ter dekking van honorarium of kosten van de curator. — Geen rechtsgrond.

1. Naar luid van het laatste lid van art. 463 faillissementswet kan men tegen de bevelschriften van de rechter-commissaris opkomen bij de rechtbank van koophandel.
2. Er bestaat geen rechtsgrond volgens welke het zou geoorloofd zijn de kopers van een onroerend goed in geval van verkoping bij dadelijke uitwinning tijdens een faillissement ertoe te verplichten een supplement te betalen dat moet dienen ter dekking van de kosten of het honorarium van de curator.

N.V. Spaarkrediet t./ Faillissement Overhand-Landberg

Overwegende dat eiseres, zonder hierin door de curator te worden tegengesproken, uiteenzet wat volgt: eiseres is hypothecaire schuldeiser van Overhand-Landberg, die failliet werd verklaard op 15 november 1965; Op 13 mei 1964 begon eiseres een procedure van dadelijke uitwinning op de onroerende goederen van de schuldenaar; deze procedure werd voortgezet nadat een vraag van de schuldenaar tot het bekomen van uitstel van betaling werd afgewezen bij vonnis van 5 november 1965 van de Rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen. Bij bevelschrift van 29 december 1965 van de President van de Rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen werd notaris Verschraegen aangeduid om de openbare verkoping te doen.

Bij bevelschrift van 28 januari 1966 beval de Rechter-Commissaris van het faillissement « in de op de verkopen betrekking hebbende lastenkohieren in te lassen dat er tot dekking der kosten van de curatele een bedrag van 2% op de verkoopprijs en los van de andere lasten van deze verkopen, door de kopers verschuldigd is ». Er werd aan de notaris opgelegd « dit bedrag van 2% bij inning te storten in handen van de curator van het faillissement, samen met de kosten van tegenwoordig bevel ».

Overwegende dat eiseres de vernietiging van het bevel van de Rechter-Commissaris vordert;

Overwegende dat men, naar luid van het laatste lid

van art. 463 faillissementswet, tegen de bevelschriften van de Rechter-Commissaris kan opkomen bij de rechtbank van Koophandel;

Overwegende dat er geen rechtsgrond bestaat, en de curator er geen aanvoert, volgens welke het geoorloofd zijn zijn de kopers van een onroerend goed in geval van verkoop bij dadelijke uitwinning ertoe te verplichten een supplement te betalen dat moet dienen ter dekking van de kosten of het honorarium van de curator;

Overwegende dat het wellicht mogelijk is dat de curator de door hem gemaakte kosten in verband met de hypothecaire schuldvordering of met het gehypothekeerde goed kan in rekening brengen, doch zulke kwestie dan naar gewoon recht dient te worden behandeld en geen oplossing mag vinden door aan de kopers van het goed een prijsverhoging op te leggen;

Overwegende dat hetzelfde geldt voor het eventueel aan de curator toekomende honorarium;

Overwegende dat de eis dienvolgens gegrond is (verg. Kortgeding Rechtbank van eerste Aanleg te Antwerpen, 4 februari 1966, inzake Antwerpse Hypotheekkas t./ Faillissement Suls);

Rechtdoende :

Maakt melding van de toepassing van art. 2 van de wet van 15 juni 1935;

Vernietigt het bevelschrift van 28 januari 1966 van de heer Rechter-Commissaris in het faillissement Overhand-Landberg en zegt dat het zonder uitwerking zal blijven; Veroordeelt de curator qualitate qua in de kosten van het geding;

Verleent akte aan eiseres van haar schatting van het geding op 30.000 fr.;

Verklaart het vonnis, behalve wat betreft de beslissing over de kosten, uitvoerbaar, spijs hoger beroep en zonder zekerheidsstelling.

NOOT: Verg. Antwerpen (kortgeding), 4 februari 1966, R.W. 1966-1967, 355.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE ANTWERPEN

1e Kamer. — 13 december 1966.

Voorzitter : M. Ardies.
Referendaris : M. Caenepeel.
Advocaten : Mrs Theunis loco Schiltz en Clinck loco Buisseret.

Toeval en overmacht. — Werkstaking. — Door de partijen voorzien bij het sluiten van het contract.

Wanneer de partijen bij het sluiten van een contract,, ofschoon de staking voorziende, niet de voorzorg hebben genomen vooraf contractueel te bepalen hoe en door wie het risico van de staking zal gedragen worden, moet het risico gedragen worden door de partij die de nalatigheid beging haar verantwoordelijkheid in deze niet nauwkeurig af te bakenen, met name door de schuldenaar van de niet-uitgevoerde verbintenissen.

Rogiers t./ Produits chimiques du Limbourg.

Overwegende dat eiser betaling vordert van 10.472 fr. voor ligdagen;

Overwegende dat gedaagde op 31 december 1964 het motorschip van eiser bevrachtte voor vervoer van pyriet van Antwerpen naar Kwaadmechelen of Tessenderlo en dat vijf laaddagen werden bedongen te beginnen van 2 januari 1965;

dat op 31 december 1964 een staking van de havenkapiteinsdiensten uitbrak, die op 7 januari 1965 eindigde, maar waarvan de gevolgen nog een tijd duurden, zodat het schip maar konden worden geladen op 11 januari 1965;

Overwegende dat beide partijen in hun conclusie erkennen dat de staking op 31 december 1964, toen ze uitbrak en toen het contract werd gesloten, «reeds een tijdje in de lucht hing»;

Overwegende dat geen van beiden, ofschoon de staking voorziende, de voorzorg heeft genomen vooraf contractueel te bepalen hoe en door wie het risico van de staking zou worden gedragen;

Overwegende dat in zulk geval de voorkeur verdient het risico te laten dragen door de partij die de nalatigheid beging zijn verantwoordelijkheid in deze niet nauwkeurig af te bakenen, met name door de schuldenaar (Kruihof, «Werkstaking en overmacht», in T.P.R. 1965; verg. De Page, II, nr. 563, blz. 549);

Overwegende dat voor de schipper die op 31 december 1964 contracteerde, het risico bestond dat hij op 2 januari 1965 niet op de laadplaats kon aanwezig zijn; dat indien dit risico zich had verwezenlijkt, hij als schuldenaar de gevolgen had moeten dragen;

Overwegende dat het risico zich in hoofd van eiser niet heeft verwezenlijkt, maar dat daartegenover gedaagde haar verplichting te laden niet tijdig heeft kunnen uitvoeren;

dat zij derhalve de gevolgen hiervan, als schuldenaar van die verplichting, moet dragen;

dat nu zij het risico op zich had genomen, zij bezwaarlijk kan opwerpen dat kon verwacht worden dat de overheid gezien het nationale belang onmiddellijk zou optreden;

dat juist zulke verwachting uitlegt dat partijen nog op 31 december 1964 contracteerden en ieder voor zich het risico van de onmogelijkheid van zijn verplichtingen uit te voeren, aanvaardde;

Overwegende dat het gevorderde bedrag niet betwist wordt en gerechtvaardigd voortkomt;

Rechtdoende,

maakt melding van de toepassing van artikel 2 der wet van 15 juni 1935;

Veroordeelt gedaagde om aan eiser te betalen de som van tienduizend vierhonderd twee en zeventig frank, (10.472 frs) met de vergoedende intresten vanaf 20 januari 1965 tot 26 mei 1965 en de gerechtelijke intresten vanaf 26 mei 1965;

Veroordeelt gedaagde tot de kosten van het geding.

ARBEIDSGERECHT VAN BEROEP TE BRUSSEL

2e Kamer bis (Bedienden). — 20 januari 1967.

Voorzitter: M. Wellens.

Advocaten: Mrs. Stappers en Lens loco Langohr.

Arbeidsovereenkomst (Bedienden).

1. **Overeenkomst van onbepaalde duur. — Ontbindende voorwaarde. — Niet geoorloofd.**

2. **Overeenkomst van onbepaalde duur. — Huwelijksclausule. — Strijdig met de openbare orde en de goede zeden.**

3. **Huwelijksclausule aan de overeenkomst toegevoegd na vier jaar. — Niet vrij bedongen.**

1. *Een ontbindende voorwaarde mag niet opgenomen worden in een bediendencontract van onbepaalde duur, want de wet bepaalt limitatief hoe aan het contract een einde kan gemaakt worden.*

2. *Zelfs indien een ontbindende voorwaarde geoorloofd is in een bediendencontract van onbepaalde duur, dan nog is nietig, als strijdig met de openbare orde en de goede zeden, de huwelijksclausule die voor het geval van huwelijk van een vrouwelijke bediende bepaalt ofwel dat het contract dan automatisch ontbonden wordt ofwel dat de bediende het moet opzeggen.*

3. *Een huwelijksclausule die vier jaar na het sluiten van de overeenkomst eraan toegevoegd wordt, kan in hoofd van de bediende niet het karakter hebben van een vrij aangegane verbintenis, want het was de bediende niet mogelijk in alle vrijheid de clausule te weigeren, wilde zij niet het risico lopen haar betrekking te verliezen.*

Beels Germaine t./ N.V. Mercator.

Gezien, in eensluitende uitgifte, het arrest van het Hof van Cassatie dd. 14 juni 1963 alsmede het vonnis van de Werkrechttersraad van Antwerpen dd. 28 oktober 1959;

Gezien de besluiten van partijen;

Overwegende dat appellante op 24 juni 1946 als bediende in dienst trad van geïntimeerde;

dat zij op 25 maart 1950 schriftelijk aan geïntimeerde haar instemming betuigde met een schrijven dd. 18 maart 1950 waarbij geïntimeerde er haar attent op maakte dat het in het huwelijk treden van een vrouwelijke bediende beschouwd werd als een beëindiging van het dienstcontract bij de maatschappij en zij derhalve verzocht werd ingeval van huwelijk geïntimeerde hiervan ten minste vier maanden vooraf op de hoogte te brengen; dat geïntimeerde de arbeidsovereenkomst als beëindigd beschouwde op 3 november 1958, wegens de verwezenlijking van het geval (huwelijk) destijds kontractueel voorzien (brief van geïntimeerde dd. 14-10-1958);

Overwegende dat de eerste Rechter de eis tot het bekomen van een opzeggingsvergoeding gelijk aan negen maanden wedde, heeft afgewezen op grond van de overweging dat de overeenkomst tussen partijen een einde had genomen ingevolge de verwezenlijking van de in de overeenkomst opgenomen ontbindende voorwaarde;

Overwegende dat appellante terecht vooropstelt dat het niet mogelijk is een ontbindende voorwaarde op te nemen in een arbeidsovereenkomst voor bedienden van onbepaalde duur;

dat samengeordende wetten terzake op beperkende wijze de modaliteiten bepalen volgens dewelke een arbeidsovereenkomst voor bedienden kan worden aangegaan;

— op proef;

— voor een onbepaalde duur of voor een bepaalde onderneming;

— voor een bepaalde duur;

dat bewuste wetten met opzet klaar en duidelijk op beperkende wijze bepalen hoe aan een arbeidsovereenkomst van onbepaalde duur een einde kan gesteld worden:

— door opzegging;

— door verbreking wegens zwaarwichtige redenen;

— wegens langdurige ziekte;

dat diezelfde wetten in artikel 22 elk beding, dat ertoe strekt de bediende te beroven van de voordelen verbonden aan de wettelijke opzegging of van de wettelijke opzeggingsvergoeding, als nietig beschouwen;

Overwegende dat, in de veronderstelling dat het wel zou toegelaten zijn een ontbindende voorwaarde op te nemen in een overeenkomst van onbepaalde duur, de verwezenlijking van bedoelde voorwaarde de werkgever alleszins niet ontlast van de wettelijke verplichting — van openbare orde trouwens — aan de bediende opzegging te betekenen of, bij gebreke daarvan, een opzeggingsvergoeding uit te betalen;

Overwegende bovendien dat appellante terecht de nietigheid van een dergelijke huwelijksclausule (« clause de célibat ») opwerpt;

dat het vrije recht op huwelijk een fundamenteel persoonlijkheidsrecht is, dat de openbare orde aanbelangt en niet vatbaar is voor vervreemding noch vermindering; dat elk beding waarbij die vrijheid rechtstreeks of onrechtstreeks wordt belemmerd krachtens artikel 6 van het burgerlijk wetboek als nietig en onbestaande moet beschouwd worden;

dat de huwelijksclausule waarbij, ingeval van huwelijk van de vrouwelijke bediende, wordt voorzien hetzij dat de overeenkomst automatisch ontbonden is, hetzij dat de bediende zelf de overeenkomst moet opzeggen, rechtstreeks indruist tegen de openbare orde en strijdig is met de openbare zeden, daar zij noch min noch meer een aansporing is voor de betrokken bediende, die haar betrekking niet wil verliezen, om van het voorgenomen huwelijk af te zien en in concubinaat te gaan leven (Rechtspraak: WR Ber. Brussel 9 mei 1955, T.S.R. 1956, bl. 227 met noot van L.Th. Leger; W.R. Brugge, 21 januari 1963; T.S.R. 1963, bl. 266; Commer. Br. Werkloosheid Franse Kamer, 26 feb. 1963, R.V.A. c/Nuclandt Nicole en 14 juni 1963, Van Wiele, Annie c/R.V.A. onuitg. Kooph. Brussel, 13 maart 1964, Jur. Commer. Brux. 1964; bl. 286 met opmerkingen; in *Frankrijk*; Parijs; 30 april 1963, J.T. 1963, bl. 455, Dalloz, 1963 Jur. bl. 428 met nota A. Rouast en Dr. Soc. 1963, bl. 482 met nota Jean Morellet; cass. fr. 27 april 1964, Dalloz, 1965, Jur. bl. 213 met nota A. Rouast en Jur. Class. pén. 1964 n°13.807 met nota Jean Morellet; *Rechtsleer*: R.C.J/B. 1964, bl. 172, A.P.R. Verbo Arbeidsovereenkomst (Handarbeiders) nr 431 en « Bedienden » nr 528, T.P.R., Overzicht van de Rechtspraak Personen en familierecht, Prof. Delva, 1964, nr 20, bl. 243, hoger aangehaalde nota's onder uitspraken; in *Frankrijk*: « Un célibat contractuel? Le cas des hostesses de l'air, Dr. Social, 1961, p. 288;

de hoger vermelde nota's onder Franse uitspraken; Despax « La vie extraprofessionnelle du salarié », Jur. Class. pér. 1963, n° 1776);

Overwegende dat appellante terecht doet gelden dat het betwist beding, dat aan de overeenkomst werd toegevoegd vier jaar nadat de overeenkomst een aanvang had genomen, niet het karakter heeft van een vrij aangegane verbintenis;

dat het immers voor de hand ligt dat, in tegenstrijd met de beweringen van geïntimeerde, het appellante als werkneemster, economisch zwakke partij, niet mogelijk was om in alle vrijheid de bewuste clausule te aanvaarden of te weigeren wilde zij het risico niet lopen haar betrekking te verliezen;

Overwegende dat de beschouwde clausule geen voorwaarde uitmaakt waarvan de uitvoering van de overeenkomst afhankelijk is en dat zij slechts de nietigheid van de clausule bijgevolg de nietigheid van de overeenkomst niet met zich brengt;

Overwegende dat het vaststaat dat in casu geïntimeerde aan de overeenkomst tussen partijen slechts een einde kan stellen mits betekening van de wettelijke opzegging (art. 22 van de samengeordende wetten);

Overwegende dat appellante op het ogenblik van haar huwelijk meer dan 10 jaar dienst telde bij geïntimeerde; dat zij bijgevolg recht had op een opzeggingsvergoeding, gelijk aan negen maanden wedde, hetzij $9 \times 7.873 \text{ F} = 70.837 \text{ F}$;

dat er op dat punt trouwens geen enkele betwisting is gerezen;

Overwegende dat geïntimeerde niet aandringt op haar oorspronkelijke tegeneis en enkel de bevestiging vraagt van het vonnis a quo;

Om deze redenen:

De Werkrechtersraad van Beroep te Brussel, 2de kamer voor bedienden;

Alle andere en andersluidende besluiten als ongegrond van de hand wijzend;

Recht doende op tegenspraak, verklaart het beroep ontvankelijk en gegrond;

Doet het bestreden vonnis te niet, en doende wat de eerste rechter had behoren te doen;

Veroordeelt geïntimeerde om aan appellante te betalen de som van zeventigduizend achthonderd zevenenvijftig frank, verhoogd met de gerechtelijke intresten;

Verklaart de tegeneis, voor zover als nodig, ontvankelijk maar niet gegrond, wijst geïntimeerde ervan af;

Veroordeelt geïntimeerde tot de kosten van beide aanleggen.

NOOT: Zie Cass. 14 juni 1963, R.W. 1963-64, 1413, Pas. 1963, I, 1083 (noot).

INGEZONDEN BIJDRAGE

Wie dient de werknemer te verwittigen van zijn arbeidsongeschiktheid?
Aan wie, moet hij een geneeskundig getuigschrift sturen als bewijs van de arbeidsongeschiktheid?

1. De wet op de arbeidsovereenkomst voor de werklieden (art. 29 bis) bepaalt expressis verbis dat de werkgever moet verwittigd worden van de arbeidsongeschiktheid en dat aan hem het geneeskundig getuigschrift dient gestuurd te worden. De wet is duidelijk, en derhalve zouden er zich geen moeilijkheden mogen voordoen op dit punt. En toch...

2. De afstand door de werkgevers van het kontrolerecht (art. 29 bis) aan verzekeringsorganismen, die de financiële verplichtingen tengevolge van het invoeren van het gewaarborgd weekloon op zich nemen, zette de werkgevers er toe aan in de individuele arbeidsovereenkomsten of in het arbeidsreglement bedingen in te lassen waardoor

de werknemers ingeval van arbeidsongeschiktheid de bewuste organismen dienen te verwittigen.

De vraag of deze bedingen stroken met de bepalingen van art. 29 bis dringt zich echter op.

3. Het ligt niet in onze bedoeling de afstand van het kontrolerecht en de subrogatie in de rechten van de werkgever te betwisten. Wij aanvaarden die handelwijze, voor zover echter deze afstand niet gepaard gaat met een verzwaaring van de verplichtingen die tengevolge van de wettelijke bepalingen op de werknemers rusten.

4. De wet van 10 december 1962, die het stelsel van het gewaarborgd weekloon definitief in de wet op de arbeids-

overeenkomst voor werklieden inlaste, bepaalde tevens dat de werknemer ingeval van arbeidsongeschiktheid tengevolge van ziekte of ongeval (anders dan een arbeidsongeval) recht had op loon vanaf de eerste dagen van de arbeidsongeschiktheid, zij het dan met inachtnaam van een karensdag. Voordien moest de werkgever het gewaarborgd weekloon slechts betalen indien de arbeidsongeschiktheid minstens veertien dagen duurde.

5. Deze wijziging bracht met zich mee dat de controle van de arbeidsongeschiktheid zo spoedig mogelijk moest geschieden, ten einde betalingen voor fiktieve arbeidsongeschiktheden te vermijden.

Voorheen beschikte de werkgever over een wachttijd van veertien dagen.

6. Om snel te werk te kunnen gaan, stelt men ten dage vast dat het kontrolerecht uitgeoefend wordt door verzekeringsorganismen.

7. Een volgende stap bestond erin de werknemers te verplichten de verzekeringsorganismen te verwittigen van hun arbeidsongeschiktheid.

Speciaal daartoe ontworpen formulieren worden in de onderneming aan de werknemers verstrekt. Deze formulieren moeten dan ingevuld worden door de huisdokter. Soms gaat het zelfs zover dat de huisdokter het geneeskundig getuigschrift, waarin de ziekteverschijnselen moeten vermeld staan, moet opsturen aan het met de controle belast organisme.

8. De bedingen, daartoe ingelast in de individuele arbeidsovereenkomsten en in de arbeidsreglementen, moeten aan de verplichting een juridische basis geven. Wij betwisten nochtans de wettelijkheid van dergelijke bedingen. Waarom? (1)

9. Wij steunen onze zienswijze eerst en vooral op de betekenis van de verwittiging door de werknemer van de werkgever bij ziekte en op de betekenis van het overmaken van een geneeskundig getuigschrift.

Beide verplichtingen die opgelegd worden door de wet hebben tot hoofddoel de werkgever toe te laten in de vervanging van de tijdelijk arbeidsongeschikte werknemer te voorzien, zodat de goede gang van de onderneming niet gestoord wordt. Waarom zou art. 29 bis anders bepalen dat de vermoedelijke duur van de arbeidsongeschiktheid dient vermeld te worden in het geneeskundig getuigschrift?

Wanneer nu een derde — vreemd aan de arbeidsverhouding — die met de controle wordt belast, eerst en vooral dient verwittigd te worden door middel van een geneeskundig getuigschrift, dan eerbiedigt men de bedoeling van de werkgever niet.

In de tweede plaats omdat art. 29 bis uitdrukkelijk bepaalt dat en de verwittiging en het geneeskundig getuigschrift moeten toekomen bij de werkgever. Nergens in de wet wordt gesproken van een derde die moet verwittigd worden.

Vervolgens steunen wij ons op het karakter van de

wettelijke bepalingen betreffende het gewaarborgd weekloon.

Al de voorschriften dienaangaande behoren tot het imperatief recht (Art. 28 octies).

De voorschriften behoren tot de bepalingen «die de economisch zwakke partij verdedigen tegen mogelijke misbruiken en haar speciale voordelen hebben toegekend, waarvan zijzelf niet bij voorbaat afstand kan doen». (2)

Aangezien krachtens de bepalingen van art. 3 van de wet op de arbeidsovereenkomst voor werklieden, de imperatieve wet als eerste bron voor de arbeidsovereenkomst geldt, mogen de bedingen in de individuele overeenkomst en in de arbeidsreglementen niet indruisen tegen dergelijke bepalingen.

Verder dit nog.

De huisdokter wordt verplicht een geneeskundig getuigschrift af te leveren waarvan de vorm bepaald is geworden door de werkgever van zijn patiënt. Anderzijds moet de werknemer zich sterk maken voor zijn huisdokter. Dergelijke bedingen druisen regelrecht in tegen de bepalingen van art. 119 en art. 1165 B.W.

Tot slot willen wij nog volgende overweging naar voor brengen.

De bedingen waardoor de werknemers verplicht worden een derde op de hoogte te brengen van hun arbeidsongeschiktheid leggen een bijkomende voorwaarde op tot het bekomen van het gewaarborgd weekloon.

De wettelijke bepalingen blijven immers gelden. Van daar dat dergelijke bedingen in de individuele arbeidsovereenkomsten en in de arbeidsreglementen tevens in strijd zijn met artikel 29 ter van hogergenoemde wet.

Het behoort immers alleen tot de bevoegdheid van de Koning bijkomende voorwaarden naast die van artikel 29 en 29 bis op te leggen.

10. Wanneer de werknemer dadelijk zijn werkgever verwittigt van zijn arbeidsongeschiktheid en hem een geneeskundig getuigschrift laat geworden wanneer erom verzocht wordt, dan heeft hij volkomen de wettelijke bepalingen nageleefd.

Niets staat er dan de betaling van het gewaarborgd weekloon in de weg.

11. Om te eindigen stippen wij aan dat een gelegenheid gegeven wordt aan alle parlementsleden die met het lot van de werknemers en met de goede gang van zaken in de ondernemingen begaan zijn, om passende voorstellen uit te werken ten einde klaar en duidelijk het karakter van de bepalingen van art. 29 bis vast te leggen.

De gelegenheid is er. Een wetsontwerp tot wijziging van de wetgeving betreffende de arbeidsovereenkomsten werd op 27 april 1967 in de Kamer van Volksvertegenwoordigers aanhangig gemaakt. (3)

Van Mensel, Alfons.

(1) Wij zullen het vraagstuk van het medisch beroepsgeheim niet benaderen.

(2) J. Steylaert, Arbeidsovereenkomst A.P.R. nr. 2.

(3) K.v.V., zitting 1966-1967, Parl. Bescheiden, nr. 407 nr. 1.

RECHTERLIJK LEVEN

Jubileumvergadering van de Koninklijke Vrederechtersbond van België te Doornik op 26 mei 1967

In de vererende aanwezigheid van Zijne Majesteit de Koning en van talrijke prominenten uit de gerechtelijke, de politieke, de administratieve en de geestelijke wereld, hielden de Vrederechters van België, die uit alle streken van het land in grote getale waren opgekomen, hun jaarlijkse algemene vergadering, waaraan ditmaal een bijzonder luisterrijk karakter was verleend naar aanleiding van de 75e verjaaring van de oprichting van de Bond in juli 1892, door Minister Jules Lejeune.

Het is onbegonnen werk de meest vooraanstaande aanwezigen te vermelden. Wij moeten nochtans een uitzondering maken voor de Heer E. Krings, advocaat-generaal bij het Hof van Cassatie en Koninklijke commissaris bij de Gerechtelijke Hervorming.

Om 10.30 uur stipt ontving de Heer Robert Horion, de zozeer gewaardeerde Vrederechter van het 1e Canton der Stad Antwerpen, thans voorzitter van de Koninklijke Vrederechtersbond van België, aan de trappen van het museum voor schone kunsten de Koning, vergezeld van de Groot-Maarschalk van het Hof, de Heer André Schöller en een ordonnantie officier.

Bij de ontvangst van Zijne Majesteit waren eveneens aanwezig de Heren Ministers Wigny en Lefebvre, de gouverneur van de provincie Henegouwen, de Heer Vaes en de burgemeester van de stad, de Heer Casperman.

Onder een zeer luid applaus deed de Koning zijn intrede in de ruime, maar volledig bezette zaal, waar de academische zitting zou plaats vinden.

De Heer Robert Horion, met aan zijn rechter zijde de Heer Pierre Wigny, minister van Justitie en van de Franse cultuur, en aan zijn linker zijde de Heer Saliez, Eerste Voorzitter van het Hof van Beroep te Brussel als mede de leden van het bureau van de Koninklijke Vrederechtersbond van België, verklaarde de vergadering voor geopend en verwelkomde in zeer verheven bewoordingen en in een uiterst verfiende en sierlijke taal, achtereenvolgens in het Frans en in het Nederlands, Zijne Majesteit de Koning, en dankte haar voor haar vererende aanwezigheid en vertolkte de gevoelens van al de aanwezigen door het beste te wensen, niet alleen voor Zijne Majesteit, ook voor hare Majesteit de Koningin en het Koninklijke Huis.

Daarna herinnerde de Voorzitter aan het ontstaan van de Koninklijke Vrederechtersbond van België in 1892, de doelstellingen van de Bond en de wijze waarop die werden verwezenlijkt in de loop van de jaren, en die thans nog steeds worden betracht.

Wijl deze jaarlijkse vergadering in een Waalse stad plaats vond hield de Voorzitter deze aanspraak uitsluitend in het Frans, zoals hij deze uitsluitend in het Nederlands zal houden wanneer de vergaderingen in het Vlaamse land zullen bijeenkomen.

Nadat de Voorzitter de talrijke toehoorders eveneens had begroet en bedankt voor hun aanwezigheid, verleende hij het woord aan Mr. Emmanuel Gilson de Rouvrex, stafhouder van de Orde der Advocaten bij het Hof van Beroep te Brussel, die de feestrede zou houden.

Het werd een uitzonderlijk schitterende rede. De Heer Stafhouder begon met het klimaat van het land te schetsen op het ogenblik dat de 50-jarige Jules Lejeune op het politiek toneel verscheen. Hij herinnerde aan zijn afkomst uit een ambtenaren familie in het Groot Hertogdom Luxemburg, zijn schitterende studies, zijn stage

en zijn wonderbare loopbaan aan de Balie bij het Hof van Beroep eerst en bij het Hof van Cassatie nadien. De spreker bekende hoe hij bij de studie van het verleden en de personage van Minister Lejeune, steeds meer en dieper onder de indruk was gekomen van de fascinerende persoonlijkheid, welke minister Lejeune was. Zijn invloed blijft heden ten dage nawerken, hoewel hij voor velen eerder een legendarische figuur is geworden, dan een historische werkelijkheid. Zijn gedachten en zijn verheven diep menselijke gevoelens blijven voortleven in zijn werken waarvan ongelukkigen en minbedeelden ook thans nog de zoete vruchten genieten.

De Heer Stafhouder wist van minister Lejeune een fysisch beeld op te hangen, zodat deze voor de toehoorders als het ware begon te leven. Hij schetste de geestelijke achtergrond, waartegenover minister Lejeune zich bewoog, zijn haat voor het onrechtvaardige, zijn liefde voor de mensheid en nog het meest voor de ongelukkigen en de minbedeelden, zijn schitterende gaven van geest en van hart, zijn uitzonderlijke welsprekendheid, zijn soms scherpe, maar zo gevatte antwoorden tijdens een debat of in de gehoorzalen van het gerecht. Het is Minister Lejeune geweest die in 1892 de aanleiding en de stoot heeft gegeven tot het oprichten van de Vrederechtersbond van België, met het oog op het hoger opvoeren van de standing van het beroep en de betere rechtsbedeling in het land.

Gedurende meer dan een uur hield Mr. Gilson de Rouvrex zijn toehoorders in de ban van zijn welsprekendheid.

Een gedeelte van de rede werd door de Heer Stafhouder in het Nederlands uitgesproken en in een Nederlands dat even beschaafd, even verfiend, even bezielend was als de taal van het Franse gedeelte der redevoering.

De Heer Gilson de Rouvrex is onbetwistbaar een uitzonderlijk groot stafhouder, die in de geschiedenis, niet alleen van de Balie, maar van het land, zal ingaan als de eerste Stafhouder van de hoofdstedelijke Balie, die heeft begrepen dat de hoofdstad van het land en al diegenen die er een commandopost bezetten, moeten openstaan, zo voor het noorden, als voor het zuiden, en in staat moeten wezen zowel het Nederlands als het Frans op een wijze te spreken en te gebruiken, dat niemand er aanstoot kan aan nemen.

Indien alle gezagdragers in de hoofdstad van het land zijn voorbeeld, — en wij weten welke inspanningen hij zich heeft moeten getroosten gedurende lange jaren om het te kunnen geven —, volgden dan zouden de verhoudingen tussen de hoofdstad van het land en het Vlaamse land oneindig veel versoepelen en zich in een geheel andere atmosfeer ontwikkelen.

Mr. Gilson de Rouvrex heeft door zijn rede niet alleen zijn toehoorders bekoord, maar hij heeft ook hun hart veroverd.

Zijn redevoering was een daad van uitzonderlijke betekenis.

Een daverend applaus, dat lang bleef aanduren, barstte los nadat de laatste woorden over de hoofden van het talrijke maar muisstille auditorium waren neergeklonken.

Daarna verklaarde de Voorzitter de vergadering voor geheven en nodigde de aanwezigen uit op een receptie, die werd gehouden in een aanpalende zaal van het Mu-

seum en waar al de aanwezigen aan Zijne Majesteit de Koning werden voorgesteld.

Wanneer deze voorstellingen hadden plaats gevonden, werd de schuimwijn aangeboden en vermengde Zijne Majesteit zich met het grote publiek en voerde links en rechts gesprekken.

Na geruime tijd verliet onze Vorst, onder eerbiedig, maar tevens zeer hartelijk applaus de receptie.

De eerste receptie is onmiddellijk gevolgd door een tweede, gehouden door het stadsbestuur van Doornik, onder de leiding van zijn burgemeester, de Heer Casperman en zijn eerste schepen, Mr. Paris, stafhouder van de Orde der Advocaten waaromheen de andere schepenen van de Stad en de leden van de gemeenteraad zich hadden geschaard. De heer burgemeester verwelkomde de aanwezigen niet enkel in het Frans, maar hij deed het eveneens in het Nederlands.

De Heer Stafhouder van de Balie herinnerde aan het zeer oude en aan het artistieke verleden van zijn stad en drukte de vreugde uit van het bestuur der gemeente, in haar schoot de Koninklijke Vrederechtersbond van België te mogen ontvangen.

Andermaal nam de Heer Robert Horion, voorzitter van de Koninklijke Vrederechtersbond van België het woord om de gastheren van de Bond te bedanken. Zeer gepast wist hij in zijn bedankingswoord enkele woorden Waals lokaal dialect in te lassen, wat de Doornikenaren blijkbaar bijzondere voldoening verschafte.

Het was reeds 1 uur geworden wanneer al deze plechtigheden ten einde liepen. De aanwezigen begaven zich alsdan naar de Lakenwevershalle aan de Grote Markt, waar de lunch werd opgediend.

Het was een uiterst verfijnd menu.

Maar het heerlijkste gerecht was wel het slotwoord door de Heer Robert Horion uitgesproken. Achtereenvolgens in het Frans of in het Nederlands, naar gelang de geadresseerde, wendde hij zich tot de disgenoten aan de eretafel om hun zijn dank en die van de Koninklijke Vrederechtersbond te zeggen voor hun aanwezigheid. Bijzonder hartelijk begroette hij de afgevaardigden van het Journal des Tribunaux en van het Rechtskundig Weekblad. Allervriendelijkst was hij ook voor rechters uit Nederland, de Heer Berlage en zijn secretaris dhr. Scretsey, alsmede dhr. Soland, de afgevaardigde uit Frankrijk. Hij dankte op een eigen wijze de Vrederechters van het arrondissement Doornik, die voor de plaatselijke organisatie van deze jubileumbijeenkomst hadden gezorgd.

Na de Voorzitter werd nog het woord gevoerd door de minister van Justitie, de Heer Pierre Wigny, die gelukkig was zich in het midden van de Vrederechters te bevinden en de juiste woorden vond om deze vreugde en ook de waardering, die hij voor hen koesterde uit te drukken.

De ere-Voorzitter van de Koninklijke Vrederechtersbond van België, de Heer Jacques Houssa, besloot de reeks van de tafelspeeches en oogstte een ongehoorde bijval wanneer hij in naam van de zeer talrijke aanwezigen, die de Lakenwevershalle volledig vulden, de Heer Robert Horion, voorzitter van de Bond, bedankte en geluk wenste met deze jubileum vergadering.

Rechtstaande werd aan de Heer Horion door de ganse vergadering een langdurige ovatie gebracht.

Dat was verdiend, want indien de jubileum vergadering met zoveel luister werd gehouden en bij al de aanwezigen zo'n diepe indruk maakte en in blijvende en blijde herinnering zal bewaard blijven, is het in aanzienlijke mate te danken aan de Heer Robert Horion, huidige voorzitter van de Koninklijke Vrederechtersbond van België, die zowel op de academische zitting als

bij de receptie, en tijdens de lunch in zulke gepaste en welsprekende woorden én in Nederlands én in het Frans naar het hart van al de aanwezigen sprak.

Vooraleer naar alle hoeken van het land terug te keren, maakten velen van de gelegenheid gebruik om de kunstschaten van de kathedraal met haar vijf torens te bewonderen.

E.O.

BALIELEVEN

Vlaamse Conferentie der Balie van Antwerpen.

De rol van het Hof van Cassatie.

Voordracht door Raadsheer De Vreeze.

Talrijk waren de konfraters en magistraten die op dinsdagavond 25 april 11. in de salons van de Bank van Parijs en van de Nederlanden aanwezig waren.

Een onderwerp als dit, behandeld door raadsheer bij het Hof van Cassatie De Vreeze «De rol van het Hof van Cassatie» kon immers velen boeien. De spreker, die tevens ondervoorzitter is der Vlaamse Juristenvereniging en Voorzitter van de Belgische sekte der Internationale Unie van Magistraten, werd voorgesteld door de voorzitter der conferentie, Mr. L. Schoups.

Kernachtig en gevat werden de principes opgefrist wijl de konkrete werkwijze van het Hof voor de meeste aanwezigen eerder revelerend was.

Hoewel het Hof van de feiten geen kennis neemt, worden de sociale-ekonomische factoren niet uit het oog verlor... en gebeurt het vaak dat op grond van dergelijke beschouwingen nieuwe rechtspraak geboren wordt.

Een vergelijking werd tevens gemaakt met de bevoegdheid van de hoogste rechtsmachten in de naburige landen.

Het is wel overbodig menen wij verder in het detail te treden over het onderwerp als dusdanig, vermits de gelegenheid zal geboden worden aan de lezers van het Rechtskundig Weekblad de tekst bij een nadere gelegenheid in extenso te lezen.

Het werd een leerrijke avond die besloten werd met een receptie aangeboden door de Bank, na het debat dat de uiteenzetting volgde en het dankwoord van de Voorzitter

Het Internationaal Voetbaltornooi der Balies.

Op het Wilrijkse plein werden op 6 mei door de Franse, Duitse en Nederlandse consulaire overheden de startschoppen gegeven in «Het Eerste Internationaal Voetbaltornooi der Westeuropese Balies».

Schitterende verwezenlijking van een oude droom, dank zij de gevatte doordrijvendheid en volmaakte organisatie van onze dynamische, niets ontziende Vlaamse confraters. Waar wijlen Mr. Vincentelli en pleitbezorger Mr. Floris Corluy enerzijds de basis hebben gelegd voor deze internationale kontakten en anderzijds voor het opdrijven van het gehalte onzer voetbalprestaties, daar hebben onze huidige Voorzitter der Vlaamse Conferentie, Mr. Luc Schoups, samen met de Sportleider Guido Arts in het afgelopen jaar ervoor gezorgd dat onze voetbalploeg de ambassadeur is geworden der Antwerpse Balie.

Na het succesvol proefstuk met de Balie van Milaan in oktober 1966 zijn wij erin geslaagd te Antwerpen 4 grote balies uit Westeuropese landen terzelfdertijd tussen de krijtlijnen te brengen.

Van in de vroege voormiddag was er druk leven in Docks- en Terminus-hotel, waar onze voetbalgasten met

hun supporters en echtgenoten onthaald en ondergebracht werden.

Te 15 uur stipt — onder milde lentezon — werd reeds het vuur geopend op twee terreinen van Beerschot A.C. — nabij het Bouwcentrum. Loting had in halve finale tegen elkaar gesteld enerzijds Dusseldorf-Amsterdam, anderzijds Antwerpen-Parijs.

Van dichtbij konden onze trouwe supporters, bij deze gelegenheid aangesterkt door een ruime belangstelling van de overige leden der Balie, en zelfs met vertegenwoordiging van de sportliefhebbende Magistratuur, beide wedstrijden bijna gelijktijdig volgen.

De rust bracht 3-0 voor Dusseldorf en 0-1 voor Parijs.

De tweede speelhelft — steeds van 30 minuten — verhoogde de voorsprong van Dusseldorf tot 8-0 — doch liet het getij keren ten voordele van Antwerpen met uiteindelijk 3-1. Wim De Neef en Ferdinand Collin bewezen hierbij dat door advocaten ook met een goedgeplaatste kop- of voetstoot winnende tegenstrijdige « Besluiten » neergelegd worden.

Hierop ging het naar het Olympisch Stadion van Beerschot zelf voor de eindkamp Dusseldorf-Antwerpen, terwijl op het nevenliggend veld de troostmatch Parijs-Amsterdam zijn eigen charme had.

De aftrap op het stadion werd om 17.30 uur gegeven door de Heer Goeveur der Provincie Antwerpen, onze gewezen Konfrater, meester Andries Kinsbergen, voorgaande Voorzitter van de Vlaamse Conferentie der Balie te Antwerpen, aan dewelke hij blijkbaar met hart en ziel verankerd blijft.

Samen met zijn echtgenote bleef hij tot lang na de match en de receptie in ons midden.

De tijd is trouwens niet zolang voorbij dat hij onze kleuren op het groene veld te Rotterdam hielp verdedigen.

Waar Parijs het afgetekend haalde op Amsterdam, met 4-1 daar moest onze Antwerpse ploeg, met al haar jong en oud bloed hard zwoegen om het uiteindelijk tot 2-2 te houden, na een ruststand in haar voordeel.

De optelling der hoekschoppen besliste evenwel tot een welverdiende overwinning, want de scoorborden waren wel een wat vleierende uitdrukking voor de Rijnlanders.

Professionele voetballenkers op het Olympisch stadion bekenden zich dan ook op vele ogenblikken verrast door de werkelijk mooi opgebouwde aanvallen en stunts.

Welverdiend mochten alle ploegen dan ook het applaus ontvangen van alle aanwezigen en werden zij op hartelijke wijze gefeliciteerd door de onderscheidene consul-generaals en consuls welke tezamen met de Heer Gouverneur der Provincie Antwerpen, de spelers opwachten in de receptiezaal van Beerschot — eveneens bereidwillig ter onzer beschikking gesteld door het Bestuur ervan op voorspraak van onze sympathieke confrater, meester Pierre Van Doosselaere.

Mevrouw Luc Schoups was hier eens te meer de minzaam innemende gastvrouw der Vlaamse Conferentie, welke alle recepties op onvergetelijke wijze weet te organiseren.

Het was dan ook zeer moeilijk om aan deze ontvangst en nadere kennismaking onzer gasten volgens voorzien was een einde te stellen en op 't bepaalde uur het gezelschap over te loodsen naar het Banket in het Bouwcentrum.

De inschrijvingen hiervoor waren ook uitzonderlijk talrijk zodat het ganse restaurant volzet was.

De presiderende tafel, voorgezeten door de Voorzitter der Vlaamse Conferentie, de heer Stafhouder en de voorzitters der verschillende deelnemende ploegen, was ten allen kante omringd door uitbundige feestvierenden, die zich verbroederden midden diverse gezelligheid die zich uitdrukte in verschillende talen.

Het initiatief van een Banket met Koud Buffet en Self-Service was een ideale en succesvolle inauguratie.

De grote keuze van de gerechten deed dan ook een rush ontstaan, waarbij op glimlachende wijze onwillekeurig even moest terug gedacht worden aan de toeloop en het gedrum bij een bijzonder succesvol teaterstuk, maar er was plaats voor alles, voor eenieder en zonder enige beperking.

Het after-dinner, besproeid met passende wijn en koffie werd gezellig vermengd met gevatte verwelkomingen, speechen en dankwoorden resp. telkens in drie talen verklankt door de Voorzitter, meester Luc Schoups, de heer Stafhouder E. Van den Berghe, de heren Voorzitters van de voetbalploegen, voor Parijs, meester Isbecq, voor de Balie van Dusseldorf, meester Hahu en meester Stevens voor deze van Amsterdam.

Ter dezer gelegenheid werd aan de winnende Antwerpse Balieploeg de Tornooibeker overhandigd en de voor het eerst verschijnende Duitse afvaardiging bijzonder welkom geheten.

Tijdens de korte spreekbeurten werd dan ook de nadruk gelegd op de vriendschapsbanden die uit zulke ontmoetingen de harten en de geesten van onze Europese balies bij elkaar brengen, nader toehalen en verstevigen.

De voorzitter der Duitse balieploeg betuigde dan ook zijn dank met de invitatie van een retour-tornooi in Dusseldorf tijdens de komende herfst.

Een dankwoord van meester L. J. Somers in naam der supporters der Balie van Antwerpen besloot het officiële gedeelte van deze feestavond.

Zoals gebruikelijk werden de festiviteiten in groepjes voortgezet en tot laat in de vroege uurtjes werd in de stadswijken waar de lamp nog brandde, nog gezellig verbroederd of nagekaart.

Dat de gezochte vriendschapsbanden gevonden waren, bewees de talrijke opkomst van onze gasten bij de culturele bezoeken aan Rubenshuis en het Museum Plantin-Moretus, waar onder leiding van onze onvermoeibare Voorzitter, meester Luc Schoups en Sportmanager meester Guido Arts, bijgestaan door hun echtgenoten en leden van de Antwerpse Balie op zondagvoormiddag een verzorgde rondgang werd gemaakt met de vertolking door een zeer bekwame gids.

Het prachtig geslaagde week-end werd dan ook besloten met een receptie in de ontvangstzaal van het Antwerps Stadhuis, waar onder voorzitterschap van de Heer Schepen Derine en assistentie van tal van confraters-gemeenteraadsleden, de wederzijdse waardering tussen ons Stadsbestuur en alle aanwezigen nogmaals verklankt werd in de taal aan iedere bevriende Balie eigen.

MEDEDELINGEN

Taalgebruik in de rechtspraktijk.

Met de titel van dit verslag van een vergadering van de Stafhouders van de nederlandstalige balies van België zullen de juristen en meer bepaald de lezers van het Rechtskundig Weekblad, voortaan vertrouwd worden.

Op initiatief van de nederlandstalige Jonge Balies hebben de Stafhouders besloten de meest gebruikelijke woorden en uitdrukkingen van de rechtspraktijk aan een systematisch onderzoek te onderwerpen zodat de Belgische rechtspraktici op een bevattelijke manier zullen worden ingelicht over de nauwkeurigheid van hun Nederlandse rechtstaal.

Totnogtoe gebeurde het maar al te vaak dat juristen aarzelden tussen « appellant », « appelant » en « beroeper », tussen « geïntimeerde » en « beroepene », tussen « besluiten » en « conclusiën » of « conclusie ».

Het is de bedoeling de advocaat een stel steekkaarten ter beschikking te stellen waarop hij telkens per kaart zekerheid kan vragen nopens een door hem gebruikte twijfelachtige uitdrukking. De steekkaarten zullen verkrijgbaar zijn in de kledkamers of op de sekretariaten van de nederlandstalige balies. Het zal volstaan de twijfelachtige uitdrukking in te vullen, een mogelijke verbetering te suggereren en de kaart in een daartoe aangebrachte bus te posten of af te geven. De verzamelde kaarten worden dan door de balies opgezonden naar een centrum dat gevestigd werd op het sekretariaat van het Vlaams Pleitgenootschap te Brussel. Daar worden de steekkaarten onderzocht en geklasseerd. De juiste Nederlandse uitdrukking zal worden opgezocht deels door bereidwillige confraters, deels, voor moeilijkere gevallen, door taalkundigen.

Het resultaat van deze opzoeken zal regelmatig door middel van een vouwblad in het Rechtskundig Weekblad worden gepubliceerd. Om echter alle rechtspraktici te bereiken, zal een overdruk uit het Rechtskundig Weekblad verzonden worden naar alle magistraten, advocaten, notarissen, pleitbezorgers en griffiers.

De initiatiefnemers dringen erop aan dat zoveel mogelijk rechtspraktici ervan zouden gebruik maken om zich nauwkeurig in de Nederlandse rechtstaal te kunnen uitdrukken. Door fouten mede te delen zullen ze tevens een dienst bewijzen aan al hun collega's. Het gebruikte systeem werd trouwens uitgedacht om zo eng mogelijk in contact te blijven met de dagelijkse rechtspraktijk.

Een komitee werd opgericht dat voor de eerste maal op donderdag 25 mei 11. te Brussel vergaderde. Verscheidene suggesties werden er naar voren gebracht. Onder de aanwezigen waren de Heren Stafhouders Vanden Berghe, Melis, Baeté en Ooms. De Heer Stafhouder Gilson de Rouvroux liet zich verontschuldigen en was vertegenwoordigd door Mr. M. Winderickx. Verder waren verscheidene Jonge Balies vertegenwoordigd. Andere waren verplicht zich te laten verontschuldigen. Mrs. Hilde Pée en A. Puelinckx van de Brusselse balie werden verkozen tot voorzitter en sekretaris van het Komitee voor het Taalgebruik in de Rechtspraktijk.

TIJDSCHRIFTEN

Tijdschrift voor Notarissen : jg. 1967 - nr. 5 :

Van de Velde E., Nog de wet van 29 maart 1962 over de ruimtelijke ordening en de stedenbouw.

Tijdschrift voor Bestuurswetenschappen en Publiekrecht : jg. 1967 - nr. 2 :

Stellinga J.R., Een overzicht van de rechtsbescherming tegen de overheid in Nederland. — Cadart J., Het wetsontwerp op de « Communautés urbaines » in Frankrijk. — Van Weselmael M., De begroting als beleidsinstrument. — Coenen O., De samenloop van de algemene en bijzondere voogdij en de wet op de stedenbouw. — Vandendriessche S., Het beheerscomité van de parastatale instellingen inzake sociale zekerheid. — Elst R., De academici en de overheidsloophanen.

Nederlands Juristenblad : jg. 1967 - nr. 20 :

Pabruwe H.J., Gaat een Arbitraal beding bij cessie over ? — Schoordijk H.C.F., Ziekwet, Wet op de arbeids-

ongeschiktheidsverzekering en Ziekenfondswet. — V.D. Wansem J.J., Bedrijfsongevallen en W.A. Bedrijfsverzekeringen. — Palm G.F., De moderne aansprakelijkheidsverzekeringen voor bedrijven gezien in het licht van de wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering. — Funke A.P., Nogmaals : Amsterdam of 's-Gravenhage ? — De Lathouder H.A., Artikel 3 ... artikel 1 van de Schepenwet 1909 niet in overeenstemming met de bedoeling van de Wetgever. — Harderwijk E.D., Het ontwerp van wet op de medische hulpmiddelen en het horen van belanghebbenden. — Gerlings H.J.M., S.S.T.T.

Nr. 21 :

Enschedé Ch. J., Dient artikel 37 lid 2 Sr behouden te blijven ? — Wessel J., Pleidooi voor een andere grondwetsconceptie. — Nederlandse-Juristen-Vereniging. — Rapport inzake versnelling van de Civile Procedure. — Polenaar J.H., Art. 820 B.W.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-Ambt en Registratie : jg. 1967 - nr. 4952 :

Vermeyden J., De aanstaande herziening van de Berner Conventie en de ontwikkelingslanden (III, slot).

Advokatenblad : jg. 1967 - nr. 5 :

Geboorte van Prins Willem-Alexander. — De Savornin, Lohman A.F., Iets over barristers en hun schuld. — In memoriam Mr. D.K.G. De Jong. — Van Werkum H.D., Nieuwe belastingwetgeving VI.

Rechtsgeleerd Magazijn Themis : jg. 1967 - nr. 2 :

Schoordijk H.C.F., Regres en subrogatie naar wordend recht. — Janssens R., Enkele belangrijke arresten van het Belgisch Hof van Cassatie.

Bestuurswetenschappen : jg. 1967 - nr. 2 :

Jeuken H.J.M., Proeve van een nieuwe grondwet. — Van Maarsevaan H. Th. J. F., Onlust. — Leppink G. B., Provinciale opbouworganen. (II).

Journal des Tribunaux : jg. 1967 - nr. 4576 :

Salmon J. J. A., Le quatrième arrêt de la Cour européenne des Droits de l'Homme.

Revue Critique de Jurisprudence Belge : jg. 1967 - nr. 1 :

Dabin J., Contrat de gage contraire à l'ordre public ou aux bonnes mœurs. — Dabin J., Refus de répétition. — Renauld M.J.G., Contrat de mariage. — Renauld M.J.G., Louage d'ouvrage. — Renauld M.J.G., Obligations. — Renauld M.J.G., Pourvoi en cassation. — Delnoy P., Divorce et séparation de corps.

Revue pratique du Notariat Belge : jg. 1967 - nr. 2530 :

Du Faux H., Transformation de société. — Loi du 23 février 1967.

Der Staat : jg. 1967 - nr. 2 :

Fostoff E., Gerhard Anschütz. — Peterson E.N., Die Bürokratie und die NSDAP. — Vierhaus R., Politisches Bewusstsein in Deutschland vor 1789.